ACCADEMIA DI MEDICINA
DI TORINO

SCRVTINIVM
PHYSICO - MEDICVM
DE
TVSSI EPIDEMICA
INFANTVM CONVVLSIVA
ANNO MDCCLVII
IN DVCATV MEGAPOLITANO
F V R E N T E
RARIS PLANE ET SINGVLARIBVS OBSERVATA SYMPTOMATIBVS.

AVCTORE
C. G. GELLERO.
M. D. P. W.

ROSTOCHII,
APVD IO. CHRIST. KOPPIVM.
MDCCLXIII.

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
FRIDERICO
DVCI REGNANTI MEGAPOLITANO
PRINCIPI VETVSTAE GENTIS HENETAE SVERINI ET RACEBVRGI COMITI ITEM SVERINENSI TERRARVM ROSTOCHII ET STARGARDIAE DYNASTAE etc. etc.

PATRIAE PATRI LONGE CLEMENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO MEO GRATIOSISSIMO.

Regimen pacatum, et fata vndiquaque profpera, et ex voto halcidonia.

SERENISSIME PRINCEPS

DOMINE CLEMENTISSIME.

*Feruidus innumeris Princeps Serenissime optaui hactenus vicibus, tantis vt Clementiae Vestrae pro refusis, in animam meam monimentis, cum Cicerone teste, immemorem omnes beneficii oderint; Serenitatem erga Vestram, subiectissimum et gratitudinis pietate imbutum animum, opportuna exstaret aliqua, contestandum occasio. Enim vero Serenitatis Vestrae, riuulos Gratiae, anima quibus mea aeternitatis sitiens potum, sedata fuit vberrime, obturarem sane in perpetuum, sin Clementissimi huius immemor beneficii, ingratissimum quem vnquam aluit terra, diutius me gererem ciuem. Quicquid autem mens gratissima, atque omni erga Serenitatem Vestram instincta pietate, vsque dum meditata, nil attamen seruorum humillimus ego, praeter ardentissima Serenitatis Vestrae pro incolumitate ad Deum suspiria, facultatis ob penuriam, immolare Serenitati Vestrae quiui; quum preces quippe, horrida ad Mauortis repellenda arma *, Murusque aheneus, diuinam ob peccata hominum excandescentiam ferme ruptam, leniendi atque mitigandi, munimenta sint tutissima. Quid enim, Princeps Serenissime, bellona iam saeuiente, musa dum bello silet, lexque opprimatur vi, et laxis vitia bachentur habenis,*

 (prae-

* Hesekiel XXII. v. 30.

(praefisciri dixerim) precibus ardentissimis carius esse poterit? cum arma in armatos sumere iura sinant, precesque et lacrumae arma sint Ecclesiae. Quandoquidem autem et retrocessis ab hinc seculis perantiqua ex historiarum relatione, Regibus, Principibusque exigua, tenuiaque licet, grato tamen atque pio, deprompta munuscula, pectore, ima offerre submissione, absonum haud ac incongruum fuerit, haecque neutiquam fuere spreta; nec ego piaculum perpetrasse arbitratus, Serenitati Vestrae munusculum sin hocce chartaceum, vilissimum quamuis ac leuidense, subiectissimo submissimoque animi cultu exhibere et ad Ducale Solium deponere humillime auderem, Tomitaro suffultus solamine:

Vt desint vires tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Haec facit vt veniat pauper quoque gratus ad aras
Et placeat caeso, non minus agna boue.

Nisi etenim congenita Serenitatis Vestrae clementia, qua cuncti, dignantur qui coruscum Ducale adire Solium, gratiosissime non solum suscipiuntur, sed et litterarum praeprimis studiorumque cultores suffulciuntur atque subleuantur, foret mihi quam notissima, ausibus hisce illicitis quanquam innocuis minime indulsissem; Ast gratae huius memoriae solatium, animum adeo excitauit meum, vt Thura mihi quum deficerent, mola salsa et lacte, Patrios placare atque venerari Deos haud perhorrescerem, simulque Serenitati Vestrae publicum hocce et perenne in deuotae mentis tesseram submisissima subiectione erigere monumentum, non reformidarem. Itaque Serenitas Vestra, deuotissimi hoc, gratissimique animi productum, cernuus quod et deflexis hic offerre poplitibus humillime conor, benignissimo accipiat vultu, clementissime, precor obnixe:

Fauoris vmbra me solidi tegat
Seruumque seruet perpetuo suum.

Viue

Viue denique Princeps Serenissime,

Quem referent Musae, viuet dum robora tellus
Dum coelum stellas, dum vehit amnis aquas!

Viue in perpetuum, Nestoreos ad vsque annos continua, felicissimi Regiminis gloria, paceque perenni et tranquillitate nunquam turbanda, faustus auspicatusque. Sero et cumulatim Teroptimus Maximus Serenitatem Vestram omnigena prosperitate sospitem, atque Patriae et subditorum in emolumentum incolumen, omnisque fati immunem, indesinenterque expertem, Terque quaterque beatum. Quod ardentissime suspirans, humillimoque animi affectu ad vrnam vsque vouet,

SERENISSIME PRINCEPS

DOMINE CLEMENTISSIME

SERENITATIS VESTRAE

Dabam
Witteburgi Megapolitanorum
A. O. R. MDCCLXII.
Primo Nonar. Septembr.

subiectissimus, fideque obstrictissimus seruus

D. Carolus Godofredus Geller.

Lectori

Lectori Philiatro

S. et O.

Auctor.

Haesitassem ferme L. B. tenui hoc exaratum marte in publicum transmittere scriptum, sin verba magis quam materiam publici facere iuris curassem. Quum autem nullibi eiusmodi casum iisdem symptomatibus stipatum legere mihi contigit occasio; operae pretium duxi medicae hunc communicare cohorti, Clinicisque diuulgare Nouaturientibus, habeant vt imposterum, sin epidemica talis exsurgeret conuulsiua, quam sequi amussim, vestigiaque huius insistere possent. Vale interim, Lector Beneuole, faueque primitiis nostris, et si quae typographica praeter spem irrepsere errata, absentia quae emendare mea nequiuit, correctione lucida non dedignare.

PROOE-

PROOEMIVM.

Duplex esse officium Medici, alterum hominem a doloribus et morbis ac praematura morte liberare, alterum in aegritudinum naturam quibus corpus humanum naturali dispositione obnoxium, omni studio inquirere, hosque iam praesentes summa debellare cura [a]), lippis et tonsoribus minime iam ignotum erit. Deplorandum attamen quam maxime vt teste venerando Medicorum antistite [b]), vita tantummodo breuis, ars vero longa vastusque adeo et naturae et artis medicae campus sit, vt vniuersam eius emetiri peripheriam, statutae a Creatore aetatis spatium non tantum excedat, sed et [c]) herculeis annumerandum sit laboribus. Hinc praestantissimi aeque ac eruditi viri, omni laude sunt prosequendi, qui defectum pathologiae, quem antiqua Medicorum propago minime suppleuit annotationibus, propriis partim, partim mutuatitiis obseruationibus pro artis salutaris incremento quasi compensare symbolamque suam conferre non erubuerint, qua tractu temporis ad nostram vsque aetatem scientia medica tantis corroborata et stabilita est fulcris, vt in hanc, sacram ceu in ancoram tuto se reiicere, et omnem in illa collocare spem potis sit. Certe! cuiusque sinceri atque docti Medici, conscientiae qui suae consulere

a) Plutarchus lib. de futil. loq. b) Hippocrates lib. I. aphor. I.
c) Plautus in Pers. act. I. sc. I.

ſulere cupit, munus poſtulat, vt ad artis diuinae augmentum, et aegrotantium leuamen ac ſolatium, obſeruata [d]) ſua in praxi clinica circa caſus haud vulgares conſignata, orbi erudito et ſaluti publicae communicet. Cum vero Agyrtarum et Medicaſtrorum vtriusque ſexus caterua, horumque incuria et inſcitia, qui videntur et non ſunt, tantumque ad fruges conſumere nati, immo in opprobrium artis ſalutaris adhuc dum publica [e]) ad decipiendos et enecandos homines muniuntur auctoritate, medicationibus ſuis perſaepe ſiniſtris ac peruerſis, aliis doctioribus anſam praeripiunt, circa intricatorum quorundam morborum genium, obſeruata ſua fingere; dum rebus iam iam conclamatis, cum obſeruatio et medicina, quae arti haud parum alias affulgere potuiſſent, nimis ſero parari queant, ab aegris, eorumque cognatis accerſentur, multa notatu digna ignota manent. Verum o miſerae leges quae talia crimina fertis! Vos quibus imperium eſt, qui mundi frena tenetis, ne tantum tolerate, nefas, hanc tollite peſtem; conſulite humano generi. Quot nocte dieque horum carnificum culpa mittuntur ad orcum? vel perfecte artem diſcant, vel non medicantur. Nam ſi aliae peccant artes, tolerabile certe eſt: haec vero niſi ſit perfecta, eſt plena pericli, et ſaeuit tanquam occulta atque domeſtica peſtis. Non multum eſt igitur tutum, his committere ſeſe, quorum doctrina eſt, pretioſa in veſte videri. Talis modi etenim Medici integritas nigro ſimillima cygno eſt. His commotus rationibus operae pretium duxi de tuſſi conuulſiua

d) Confer. Marcell. Palingerii ſtellat. Zodiac. vit. Lib. V. Leo.

e) Hic ſane quadrat Io. Guintherii Andernaci dictum, inſtitutionibus ſuis anatomicis, ad Medicinae candidatos, inſertum, ſequentibus: Nec deſunt, qui formulis aliquot certis, quas, a neſcio quibus, veluti theſaurum aliquem reconditum acceperunt, communi hominum vitae illudant, omnis artis, ne dicam, Medicinae, imperitiſſimi, per mortes, vt ait ille, experimenta facientes. Cuius rei cauſſam] eſſe puto, nimiam aliarum ſcholarum facilitatem, quae nobis Doctores Medicos quotidie quam plurimos pariunt, vno tantum die aut altero viſos, nulla eruditionis ratione habita, tanquam illic, veluti in Parnaſſo, noctes paucas ſomniaſſe ſit abunde. Non enim aliter quam canes e Nilo bibunt, et abeunt in hominum perniciem, tam ſplendidum titulum conſecuti.

ſiua epidemica anno 1757 aeſtatis medio ſaeuiente et infantes octenellos vt plurimum vexante ad praedictorum ememplar quaedam ſubjungere, et cuncta pro virium robore per epidemici huius morbi ambitum obſeruata ſedulo, ſubnexa medendi methodo a me adhibita fideliter annectere, vt luce ſua coruſcat, qualis haec tuſſis indolis, cuiusque naturae, et quibus pharmacis cito, tuto, atque iucunde profligata fuerit. Faxit Alma Trias vt in nominis diuini gloriam et medentium emolumentum cuncta cedant feliciter.

HISTORIA MORBI.

Anno milleſimo ſeptingenteſimo quinquageſimo ſeptimo ab exitu Iunii menſis ad Auguſti finem vſque, maximo fere ſub diu caloris aeſtiui gradu, adſpirante circa veſperam aquilonis aura, infantes vtriusque ſexus diuerſaeque aetatis hinc inde conquerebantur primo de capitis dolore grauatiuo, appetitu proſtrato, ciborumque nauſea, quam vomitus in plerisque aut ſaltim ad vomendum conatus vice repetita excipiebat, a quo ingeſta tam fluida quam ſolida aut plane eiiciebantur, aut eiectionis horum niſus per integrum morbi decurſum reiterans, ſimulabatur. His pedetentim tuſſis ſe aſſociabat ſicca ferox tandem, muſculorum conuulſionibus ſtipata. Priusquam vero tuſſis illa conuulſiua conſumatam ageret tragoediam, non enim ad ferocitatis punctum vice ſimultanea, ſed ſucceſſiue exaggerabatur; infantes febriculam indolis continuae lenem, mox extenſam rubentibus genis ſentiebant. Increſcente ſtatu, tuſſis in dies euidenter augebatur, et quum initio leniſſima exiſteret, temporis tractu, atrox adeo et indomita exſurgebat, vt reſpirationis punctum tuſſiendo, ad horae minutiam vſque, et diutius protraheretur, ſanguisque ſimul e natibus proſiliret ſincerus. Qua concuſſionis diuturnitate, huiusque remeatu fibrarum muſcularium tonus tantopere deſtruebatur, vt quaſi animum deſpondere et deliquium pati viderentur infantes.

Oculi quorum vasa in sclerotica cruore suffusa erant tunica, inversi et fere contorti apparebant, dentium stridor aderat, malaeque rubentes inflatae conspiciebantur. Refocillati paululum, vicibus repetitis sternutabant, et ita conuulsionis periodus exantlabatur. Nonnulli tussis ante accessum conuulsiuae, somno obripiebantur, mox appropinquante eadem, expergefacti iterum, ad respirationis ferme suppressionem ferociter tussiebant; aliis in ipso tussedinis actu, musculares partes conuellebantur, vt epilepticos hos fuisse autumasses. Reliqui autem tussi refraenata ac reposita, tantas clamores, gestusque expromebant, vt humor furtim in genas delaberetur, nec ullo, eiectis priusquam per vomitum ingestis complacari potuerint modo. Maximum sane aegrotantibus promittebat solamen hocce morbi phoenomenon, non quod improuiso, furtim, aut extemplo, nulla interueniente remora, scenam luderet, sed aliquando per horae quadrantis interuallum, mox ocyus, interdum tardius in recursu moram necteret tussis, quo spatio reficere denuo vires, et resumto quasi virium robore, facta sua de nouo subire poterant. Quod vero prae omnibus dignissimum notatu, cuncti fere nati biennes, aut triennes hoc affectu correpti, finita tussis periodo, tanta cruciabantur fame, vt pane furfuraceo, vilissimoque victu satiari, hostemque compescere cuperent: quae tamen esculenta, reuertente tussi aut paulo post protinus eructabantur. Omnium miserrime pusiones, praeprimis lactentes anni stadium in aetate nondum decursi, concutiebantur, vt horum plerique varias nervorum vibrationes, immo et ipsam experirentur epilepsiam. Infra trimestre autem constituti, perferre tussium cruciatus minime apti, fatis plane succumbebant exanimes. Pulsus interea in vniuersis velox, aluus aperta in plerisque vero naturali fluidior, lotium absque enaeo remate et hypostasi, luridi erat coloris.

§. I.

Quanquam diuersae tussium reperiantur species, quas practicorum scripta examussim delineauerint, nulla tamen earum magis πολὺ μορφὴ existit, et pluribus stipata symptomatibus, quam nostra conuulsiua epidemica. Lerneam propemodum aequa-

aequauit [f]) hydram septies ceruicatam, cui detruncata vna, plures renascabantur, vt ad stantium metus, et medentium moeror non leuis exinde exsurgeret, quibus pharmacis tuto hostis profligari possit: dum vulgarium atque vsitatorum fere omnem medicamentorum illuderet opem, malum hocce. Et cum Empyricorum consilia incassum adhibita fuere, quandoquidem eorum medendi methodus morbum augere magis, quam imminuere videretur, medici vt experti auxilium implorarent, summa omnes coegit necessitas.

§. II.

Equidem nos minime latet, in retrogressis iam iam aeui nostri annis, haud paucos fuisse viros in arte Machaonia praeclaros, qui in scriptis suis orbi erudito communicatis, de tussi conuulsiua infantum epidemica sparsim meminere [g]) ast quoniam allegatae illorum historiae a huius constitutione multum mihi deflectere visae, non inutile fore arbitratus hoc tussium heterocliton in praesentibus explanare lineis. Certo nec crambem bis coctam disquisitione hac euoluta me opposuisse lectoribus, nec Herculis cothurnos infanti adoptasse reor, cum sontica mala ad therapiam stabiliendam non satis in praxi abundeque explanare possint, nec in vllo magis alio, quam hoc practico negotio, de corio ludatur humano, quod et tueri, et resarcire, ars et ratio medica exigit, ac postulat.

f) Ouid. Metamorph. IX. v. 69.

g) Ad horum censum praeprimis referendi sunt: Fridericus Hoffmannus, summus ille dum viueret Iätrorum antesignanus in med. rat. system. T. II. pag. 70-104. Thomas Sydenhamus in oper. vniu. med. p. m. 304. cel. Meibomius. Valentinus, Kreutermannus, aliique in operibus suis medico-practicis, vel eruditorum vernacula, vel germanorum idiomate conscriptis. Sic in Commerc. Litterar. Physic. technic. Medic. Norimb. sub anno 1732 p. 46. de simili fere epidemica infantum tussi relatum legitur. Non minus in Ephemerid. N. C. vol. I. obseru. 162. p. 353. sqq. eiusmodi infantum tussis consignata. Pariter Ioh. Schenkius in obseru. med. lib. II. fol. 258. tussis epidemicae conuulsiuae, Romae saeuientis mentionem facit.

§. III.

Haud diu igitur in vocabulorum verborumque etymologia aut homonymia enodanda anxius haerebo, nec ad grammaticorum tribunal me compellere patiar, dum cuilibet, limina medicorum duntaxat calcanti, facile innotefcet, non verba fed res mihi curae effe, neque illorum roftrum, fed medicorum forum fequi, conducibile magis. Ne autem quis nodum in fcirpo quaerere potis fit, antiquo illi trium litterarum tyranno obtemperare, et fparfim quaedam, ad rerum definitionem pertinentia, fubnectere fas duxi.

§. IV.

Corpus animale, neruis fuis, citharam fidibus ornatam maxime adaequare, iam dudum oftendit Ill. Baco de Verulamio de augment. fcient. lib. 4. cap. 2. hinc a iufta nervorum ftrictura et elafticitate, functionum omnium in mechanifmo corporis viui dependet integritas, iuftusque partium mufculofarum motus, ita, vt quum ea excidat, ac deprauata exiftat, pro diuerfo relaxationis aut ftricturae gradu, non poffint non fenfus ac motus aliaeque mufculorum functiones et actiones laedi et peruerti [h]). Si lamenta enim neruea, quafi ramificationes, vbicunque locorum in corporis partibus difperfa, cum truncis neruorum, in vno continuo arctiffime cohaerent; hinc elafticitas ifthaec crifpata, motu quodam concitatiori ad nervorum fedem deuolui facile poteft, vnde plurimi in partibus mufculofis C. H. tremores et rigores, qui conuulfionum nomine in Medicorum fcholis infigniuntur, exiftunt. Confer. Verdries de aequilib. ment. et corp.

§. V.

Eft enim conuulfio [i]) validus, fibrarum et neruorum omnium partim, partim aliquorum, motus tremulus, quo cunctae

h) Vid. M. B. Valentini declam. Panegyr. contin. II. p. 14.

i) Quandoquidem in Hippocratis et Galeni fcriptis chirographis nullum inueniatur vocabulum graecum, quod conuulfionis huiusque a fpafmo differentiam lucide et diftincte exprimere poffit, eo deuentum eft, vt interpretes graeci textus

ctae ex his conflatae partes in corpore viuo, mediante cauſa quadam ſtimulante, aut vellicante, tam ab extra quam intra concitata, ad vibrationem elateris adiguntur, qua muſculi partium, quam membranae muſculares, filamentis vndequaque nerueis intertextae, ad ſtricturae exceſſum determinantur, et circum tremendo proprium flexionis et expanſionis motum reciprocum amittunt, vt fibrae in functione agili tandem retardentur.

§. VI.

Hoc ſi contingat, epilepſiae proxima exiſtit cauſa; ſiquidem motus conuulſiuus a vera epilepſia non niſi gradu differat. Cauſa etenim epilepſiae formalis, in durae matris affectione ſpaſtica, ad organa ſenſoria et corporis motoria ſe extendente conſiſtit. Secus accidit in conuulſionibus: etenim ſemper neruorum contractio in his obſeruatur, verum ea contractio tantum in membranoſis et muſculoſis partibus, aut rectius in harum reticulis neruoſis, per illas expanſis peragi ſentitur, et anima libere abſque rationis et intellectus interceptione functiones perſoluere potens eſt: quod vero ſi dura meninx vexaretur ſpaſmo, neutiquam ſieri poſſet. Sic ego iuuenem ab eccoprotico draſtico aliquoties conuulſiuum, in actionibus et ſermonibus ſuis, rationis vſum lucide manifeſtantem vidi. Hinc eſt, quod in idiopathicam et ſympaticam diuidere ſoleant epilepſiam, ſolertiſſimi pathologiae indagatores. Et licet epilepſiae et conuulſionum cauſae tam idiopathicae quam ſymptomaticae multifariae et plane diuerſae eſſe poſſint, quas hic ſeorſim allegare, inſtituti ratio prohibet, omnes tamen in vnum quoad effectum collimant punctum, in durae nempe matris irritatione ſpaſtica, et neruorum exiliorum contractione, aut fiet haec a cauſa externa, aut ab extra communicata, perinde erit, ſufficit a cauſa heterogenea neruos magis vel minus laedi. Sic ex inter-

tus vocabula τȣ σπασμȣ et τῶν σπασμοδεῶν per conuulſionis et conuulſiuorum nomina explicarent. At error hicce facile exſtirpari poterit, ſi explicationi vtriusque vocabuli tales ſubiungantur conceptus, qui horum differentiam ſpecificam exacte determinare potis ſint, ſummo Medicorum Apolline Boerhauio, et celeb. Iunckero, aſſentientibus.

intercepto sanguine circulo progressiuo spasmos oriri plus simplici vice in brutis obseruauimus, quum cute denudata, arteria axillaris firmiter ipsis deligata fuerit.

§. VII.

Spasmus autem nil nisi fibrarum muscularium adauctus et plus iusto expansus est tonus siue elater, quo musculi artuum praecipue vel ex toto vel ex parte, vna cum membris, quibus mouendis destinati, rigide expanduntur, et in hac rigiditate cum doloris exquisitioris sensu, et mobilitate remorante, aliquamdiu, donec causa materialis, quae vt plurimum in humorum spissitudine, stasi, plethora, aut particulis heterogeneis acribus, sanguinis massae se associantibus latet, euanescat, detineantur. Interim tamen non negandum, fibras, neruosque corporis viui, iniuriam expansionisque stimulum et ab extra pati posse.

§. VIII.

Cum ergo neruorum vibratio, aut rectius horum motus tremulus conuulsionum formale constituat (§. V.) musculosae autem partes ex meris fibris, neruis intertextis constent, qui ex reiterata vibratione validiori, fibras, vi elateris connati, ad rigiditatem disponere possunt, (§. VII.) sequitur, quod conuulsiones saepenumero spasmos concomitari queant, si tremulus neruorum motus excessiue continuet, et ad horum extremitates in musculis extensas pertingat. Quibus exluculenter patet, spasmos, conuulsiones, immo ipsam epilepsiam cognationis vinculo esse iunctos, et secundum mechanismi leges a summo Conditore constitutas, tanquam maius et minus a se inuicem discrepare saltim.

§. IX.

Prioribus ergo rite enucleatis, conuulsiuae tussis definitionem hic subnectere haud difficile erit. Namque tussis conuulsiua est thoracis violenta et grauissima concussio, per interualla repetita, a fibrarum neruearum musculis intertextarum (§. praeced.) vibratione validiori, elaterem tonicum expandente et ad rigiditatem disponente, concitata, qua fit, vt musculorum actio intercostalium ac pectoralium reciproca, cessare, atque respirationis negotium plane subsistere videatur.

§. X.

§. X.

Quodsi iam membratim affectus nostri historiam ad rationis incudem revocare, et ex principiis tam physicis quam medicis enodare allata maxime sit conducibile vt a priori reddantur probabiliora, et radiorum solis instar in vnum veritatis colliment focum: expedit attamen, vt praemoneam, tussim hancce conuulsiuam fuisse epidemicam, et non in ciuitate solummodo Wittenburgensi, sed et in confinibus oppidis, vrbibus, pagis, atque locis, circiter viginti milliarium ambitum, strages suas exercuisse, et similibus fere, vti relatum vndique accepimus, stipatam fuisse symptomatibus, vt nullum haereat dubium ad ordinariam tussium classem minime esse referendam: dum eiusmodi tussium speciem epidemice grassantem, quam hanc a nobis traditam nullibi annotatam legimus. Quemadmodum solus ego quadraginta diuersae aetatis infantes curae meae traditos, similibus omnes, iisdemque fere symptomatibus vexatos computavi, quamuis non extra hypocausti pomoeria meauerint. Equidem annotationibus meis practicis memoriae proditum reperii, tussim ferinam conuulsionibus stipatam anno 1747 hic loci et in confinibus sporadice se extentasse; quum vero symptomata eius a nostra iam consignata longe aliena, ac mitiora, indolemque morbi obseruauerim benigniorem, de illa prolixius disserere superfluum duco. Interim Medici Londinenses, conuulsiuam quoque tussim ibi perfurentem, et quadraginta nicthemeras durantem, ac fere quotannis regerminantem consignarunt, quo ad causam tamen et symptomata, hanc, a nostra multum deflectere, et carbonum bi tuminosorum, in larga sat quantitate ibidem conflagratorum exhalationibus primordia sua debere, certis autoribus compertum habemus.

§. XI.

Neminem non medicorum facile mihi suffragari, inter tot tantosque tussium species (§. I.) hocce heterocliton in historia morbi praecedenti fusius explanatum, quot quot in foro practico extant, multum constitutione discedere, et quoad causam, effectum et symptomata toties quoties deflectere, certo mihi polliceri possum. Si enim cunctas, quos pathalogia in sinu fo-

vet

vet tussium species per partes exponeremus, nulla omnium cum nostra epidemica ex toto conuenire patebit. Iam quasdam, solum fere infantibus vulgares, in medium proferre, atque harum statum penitius examinare, huncque cum nostra proposita conciliare lubet, quo omnium discrimen sole clarius elucescat. Has inter nobis primo occurrit.

§. XII.

Tussis humida, pusionibus ac infantibus primae aetatis maxime familiaris, a serosis versus pectus orta congestionibus, cum sibilosa quandoque respiratione, et materiae glutinoso viscide ex screatione contingere solet; et quanquam a Coryza intempestiue reuocata, aut suffumigatione praecipitanter adhibita ortum trahat, plerumque tamen a membrorum et partium internarum refrigeratione, vel ab aere, potu, aut lacte in nutricium mammis gelu constrictis, aut a fasciis atque stragulis mictu madidis, concitata, enascitur, ac omnis expers conuulsionis, leui negotio, demulcentibus, epicerasticisque rite administratis, lenissimis subiunctis eccopricis debellatur.

§. XIII.

Tussis sicca germanis der Schafhusten, vel a bronchiorum tibillatione. vel a fibrarum in pulmonibus neruosarum irritatione natales suos ducens, materiam saepenumero biliosam aut serum acre pro causa agnoscit, quandoque tamen ex metastasi vt symptomatica reputatur absque vllius materiae eiectione. Interim tamen ex quacunque etiam oriatur causa, et infantes miserrime infestet, nulla actutum Medicorum prostant obseruata hanc conuulsiones habuisse comitem, nisi peruersa ex medela in ferinam degenerauerit. Enim vero et in adultis, hanc, suos quoque exercere manes, et ab organorum formatione peruersa, vel a tophis in pulmonum substantia subsistentibus prouenire obseruamus, aut hecticae consumatae colophonem imponere attentis contemplamur oculis; quum vero in tussis siccae causas diuersas, quae prouectioris aetatis subiectis obuenire potis sunt, hic loci ex professo inquirere nostrum non erit, cum de affectu quodam infantibus duntaxat congruo nobis sermo

mo sit; neque integram tussis siccae pathologiam hic adumbrare, sed huius tantum cum nostra epidemica conciliare differentiam animum induxerimus, Benev. Lect. ad practicorum scripta demittimus.

§. XIV.

Alia adhuc tussis quaedam sicca post pastum solummodo irruens, infantes interdum cruciat, et sub nomine der Magenhusten, hypochondri acorum aut hystericarum tussi, qui eiusmodi post prandium aut coenam quandoque experiuntur, haud absimilis, in praxi clinica non raro occurrit. Cum vero posterior ex abdominis parenchymatum obstructione vel infarctu, aut glandularum meseraicarum oppilatione; prior vero ab assumtis infantum cibis minus proficuis, aut abundanter praebitis oriatur, in essentialibus equidem non vero in materialibus vtraque concordat. Euenit nempe persaepe, vt nutricum lac acescat, aut salinis impraegnatum sit particulis, vel nimia in adultioribus et noxia ciborum ingluuies ansam huic suppeditet. Si enim ex lactis, tanquam nutrimenti corruptione, aut ab ingestis noxiae qualitatis superfluis, digestio redartetur, gastricusque liquor deprauetur, superius ventriculi orificium maxime sensibile, ob neruorum par octauum ibidem transcendens, et ex horum consensu diaphragma, tanquam pulmonum atlas et fulcimentum exinde vellicantur: hinc fit, vt pulmonum lobi concitentur atque concutiantur, quae concussio repetita, cum eiectionem materiae cuiusdam, actu non praesentem intendat, tussis sicca audit. Quanquam vero sat molesta pusionibus sit haec tussium species, minime tamen conuulsionibus stipatur, atque leui diaeteticorum ordinatione, interpositis quandoque catarcticis, blandisue anodynis profligari poterit.

§. XV.

Tussis infantum ferina, clanctuosa, quintana etiam dicta vulgo der Kinkhusten, ab antecedenti tantum gradu et diuturnitate differens, tenellis infensissima, varias agnoscit causas, et in idiopathicam vel symptomaticam distingui solet, vid. Willisius de morb. conuulsi. c. 12. Prior immediate pulmonum substantiam inuadit, et a causa heterogenea membranam ner-

 veam

veam actu vellicante oritur. Huis exemplar in Anglia et speciatam Londini ab exhalationibus carbonum fossitiorum sulphureis obseruatur, (§. X.) ac Chincough appellatur, ibidemque vt morbus reputatur endemius. Nec minus et metallicu-lae omnesque illi, qui in metalli fodinis, ab atomis saturninis, vitriolicis et mercurialibus crudis, dum laboribus suis fodiendo incumbunt, sat frequenter similem experiuntur. Posterior autem ex neruorum consensu et sympathia respirationis flabellum mediate irritat atque distendit, et in omnibus fere morbis ex anthematicis, scarlatina, purpura, morbillis, variolis, achoribusque retropulsis aut scabie vtraque retracta praesto est, ac ad nostrae censum minime pertinet: dum sublato atque superato morbo exanthematico, a quo per materiae metastasin versus pectus oriebatur, quandoque facile aut sponte illa cessat, aut leuibus eccoproticis domatur.

§. XVI.

His quoque asthmatica puerorum tussis annumerari poterit, quae morbillos interdum et achores sinistro sanatos regimine superuenire solet. Ast cum ad symptomaticorum censum reputetur, nil nostra refert. Nec incongruum videbitur illam tussis speciem huc referre, quae atrophicis aut vermium insultibus vexatis, obtingere quandoque sueuit infantibus; ast quoniam haec vt merum praecedentis morbi symptoma considerandum, nec aliis nisi ad atrophiae medelam directis specificis, aut ad vermium internecionem appropriatis anthelmiticis auferenda, lectorem beneuolum eapropter ad D. Dolaei Encycloped. medic. lib. VI. cap. XII. allegamus.

§. XVII.

Accidit quandoque vt et infantes pleuritide aut peripneumonia corripiantur, licet hi affectus secundae aetati magis sint familiares. Quem vero practicorum latet, hos plerumque morbos tussim siccam, tanquam signum pathognomonicum habere pedissequam, quam dolor lateris punctorius excipere consueuit. Haec vero symptomata quanquam adultis sint familiaria; attamen et infantibus paria obtingere experimur, dum tus-

tussiendo adeo ex dolore lancinante inflammatorio cruciantur miserrime, vt et conuulsionibus, quae mortem facillime concitare potis sunt, se dare praecipites teneantur. Quicquid vero deplorandum inuoluat haec tussium species, nec leui non infantes strage fatiget; minime attamen ordini, conuulsiuae nostrae accenseri poterit vtraque, cum tanquam morbi symptoma in conspectum veniat, quod febribus inflammatoriis haud raro sociabile obseruatur.

§. XVIII.

Reliquae tussium species vt phthysica pulmonalis, arthritica haemoptoica, aliaeque, cum primae infantum aetati fere nunquam, aut certe sat raro obuenire obseruamus, vlteriori non indigent examine, cum id, quod de his fari poterit ad adultorum magis quam infantum spectet morbos, nec non practicorum scripta sat superque illarum causas, symptomata et medelam pertractauerint. Missas igitur has facere, quam multo verborum anfractu crambem bis coctam opponere lubet: cum de recensitis tussium speciebus vtpote aetati infantili non congruis maxima scriptorum caterua nobis adstipulatur, quandoquidem morbis potius secundae et tertiae aetati familiaribus annumerentur; quanquam phthysica pulmonalis κὰτ ἔξοχὴν sic dicta sub nostro climate parcissime occurrat, et atrophia consumata, a plerisque practicis pro phthysi venditari soleat falso.

§. XIX.

Licet vero §. II. varia, de tussi conuulsiua in practicorum scriptis passim obuia mentionem fecerimus, ex allegatis attamen quaedam de conuulsiua tussi hic in medium proferre non displicebit, vt ex huius cum nostra comparatione vtriusque appareat differentia, et sonticum illud in conuulsiua nostra obseruatum cuilibet innotescat. Sic D. D. Hagedorn [k]) tussis convulsiuae in infante obseruatae exemplum recenset, in quo sub respiratione sternum adeo compressum est visum, vt regio epigastrica penes cartilaginem ensi formem adeo coarctaretur, vt foueam amplam pomum sat magnum in se recipientem, cessante

k) In hist. med. phys. cent. II. histor. XC.

ſante conuulſione vero iterum euaneſcentem praeſentaret. Nihil obſeruatis retulit. Pariter D. D. Williſius l). Conuulſiuae tuſſis cum proxime recenſita in omnibus conformis, praeterquam ad exitum morbi exanthemata quaedam cutis exhibentis caſum memoriae prodidit. Simili modo D. Mercatus m) et D. D. Etmüller n) aliique celebres pathologiae medicae ſcrutatores in ſcriptis ſuis orbi erudito haud incognitis, tuſſis conuulſiuae nullis attamen niſi vulgaribus ſtipatae ſymptomatibus meminerunt, vti omnes videre queunt, qui ex illorum fontibus bibere ſatagunt: quum autem nil peculiare, niſi quod toto die in conuulſionibus occurrit de ſua annotarunt tuſſi, B. Lect. ad eorum ſcripta ablegamus. Equidem et centum alia tuſſis conuulſiuae exempla a praeſtantiſſimis tum praeteriti tum noſtri ſaeculi Medicis conſignata in medium proferre non difficile foret, ſi tempori et papyro parcere ac lectoris patientiae fauere haud placeret; cui certe obſeruationibus de tuſſi conuulſiua vndique recenſitis et hac in pagina allegandis, nauſeam mouerem, ſi nihil quod noſtra cum tuſſi comparari poſſit ſingulare ex his notare poſſem. Fruſtraneo igitur labore hoc ſuperſedere, et ad eruendas tuſſis noſtrae cauſas me accingere, quam futilia tractando oleum et operam perdere neceſſe erit.

§. XX.

In cauſam igitur tuſſis conuulſiuae epidemice graſſatae ſi penitius inquiramus, hanc in atmoſphaera latitaſſe noſtra perſpectum erit. Nec lubrico ſuperſtructam fundamento hanc eſſe ſententiam autumo, quum extra omnem contradictionis aleam iam poſitum, et a plurimis tam phyſicis quam medicis philoſophis ad lucidum euictum eſt, cunctos fere morbos epidemicos, materiam quandam ſumme agilem ſeu volatilem, vel acidam, aut ſalino ſulphuream o), quam vitriolicam et mercurialem dixeris, mixtioni humorum corporis viui plane heterogeneam

l) De morbis conuulſiuis cap. XII.

m) De morbis pueror. cap. VIII.

n) In valetud. infantil. cap. I. §. 26. item Riuierus cent. I. obſeruat. 55.

o) Sed magis hoc ſpectandum nobis occurrit illud contagium, quod ab acri aliquo aëri immixto fit, ſiue illud fuerit acidum metallicum, ſiue alcali putredinoſum.

Vt

geneam, tanquam causam agnoscere, quae per inspirationem momentaneam non tantum ad pulmones deferatur, sed et in ore saliuae intime admixta, per oesophagum ad ventriculum transeat, ibique membranam bronchiorum nerueam vellicando partim, partim orificium superius quod cardia appellitatur irritando, modo tusses ferinas et conuulsiuas, modo vomitus enormes producat.

§. XXI.

Equidem permulti philiatrorum existunt, qui veterum sententiae, materiam in atmosphaera retentam p) volatilem ceu actiuam, per poros corporis viui cutaneos transire, humoribusque ibidem admisceri posse suffragantur; testibus I. B. Helmontio, in tumulo pestis, aliisque magis attamen veritati et experientiae congruum mihi videtur statuere, huiusmodi miasma licet actiuum, per inhalationem et saliuae admixtionem, circuli solummodo progressiui ope, quam solidis tam fluidis partibus deglutiendo communicari. Assentiente praecl. D. I. F. Schreibero in tractat. de peste obseruat. VIII. consectar. X. Innotuit hoc inter reliqua Gedanensis tempore pestis anno 1709 exortae, quum Medici pariter ac Chirurgi peste demortuos cultro dissecantes anatomico, horumque interiora manibus digitisque rimantes, sin mephitis cum saliua mixtionem prophylacticis probe muniti praeuerterint, praeter pustulas a materia pestifera in cute erosas, hac labe immanes, nil quicquam damni sentierint. Quod et Parens meus νῦν ἐν ἁγίοις exemplo suo comprobauit.

§. XXII.

Sic celeberrimus quondam Angliae sidus Medicorum Podalirius Tompsonius q) αὐτοπτὴς historiam de iuuene Londinensi peste anno 1665 demortuo, ac propria manu a se dissecto

Vt ergo dixi aërem primo corruptum esse, hinc correptus tali peste, accepto miasmate per pulmones acri, saepe quoque per ventriculum, horret primo. Lindstolpe lib. de venenis cap. XVI. confer. Caroli Musitani chirurgische und physische Wagschale II. Theil cap. IX. pag. m. 35.

p) Vid. Ionston. synt. med. Pr. lib. I. tit. I. cap. 1.

q) Vid. act. Med. Londin.

cto ſat raram atque notatu dignam recenſet, qua niſi per materiae peſtiferae inſpirationem, et contagii ſaliuae admixti deglutitionem ipſe infectus, alias lue hac peſti fera liber euaſiſſet. Huic ſententiae praedictus D. Schreiberus adſtipulatur comprobatque opinionem chirurgi cuiusdam exemplo, ſcalpellum peſtiferum delambentis obſeruat. VII. Ex quo elucet particulas peſtilentes aeris vehiculo attractas atque deglutitas, virus ſuum toti communicaſſe corporis peripheriae. Quod et rerum pathologicarum annales de peſte diuturna [r]) item de illa [s]) in Polonia graſſata, nec non de Bernenſi [t]) ſaeuiente et paulo poſt [u]) totam fere Germaniam inundante, de magna [v]) Viennenſi et furente Londinenſi [w]) fulgidiſſimo Sydenhamo teſte, et tandem de Dantiſcana [x]) affirmant.

§. XXIII.

Nemini itaque de peſtis contagio perpendenti antecedentia, dubium haerebit, aërem omnium miaſmatum eſſe vehiculum. Quodſi vero de prolatorum veritate quisquam adhuc dum anxius titubaret, Chriſtianum Warlizium [y]) Wittenbergenſe Decus adeat, ibique reperiet a veritatis tramite me non deflexiſſe. Audiamus ipſiſſima eius verba ſat docte pronunciata: aër proinde receptaculum eſt vniuerſale miaſmatum, atomorum ſubtilium et peregrinarum, illo viuimus, illo morimur. Volitat quaſi mors in aëre, vt breui hauſtu corruat corporis moles. Tacemus apoplexiam non raro ab hoc fonte obortam, febres omnis generis, dyſenteriam, peſtem, et ſtragem publicam in morbis epidemiis inde oriundam, vt quotidie id experimur. Quis enim omnes enarrare velit vel ab aëre ſolum impuro, intemperato, prauo, contagioſo, vitae et ſanitati oriundas iniurias? - - - quis ignorat ob aëris ſtatum, imprimis circa veris et autumni initium redire plerumque paroxyſmos

r) Anno 1580 et 1581. (et Caſp. Bravo de ſobremonte Tyrocin. pract. p. 381.)
s) Anno 1622.
t) Anno 1629.
u) Anno 1634.
v) Anno 1655.
w) Anno 1665.
x) Anno 1709.
y) In tract. de morbis biblicis, cap. de aëre.

roxyſmos podograe, dum pori occluduntur, et libera tranſpiratio ſufflaminatur. Hinc theſis noſtra, tuſſis conuulſiuae proponens cauſam, firmo ſemper ſtabit talo hanc in aëre ſubſtitiſſe atque fluctuaſſe [z]).

§. XXIV.

Enim vero ſi praeteritorum temporum monumenta inueſtigemus, et illuſtres omnis aeui medicos huic ſubſcripſiſſe ſententiae comperimus. Ita medicorum proauus Hippocrates recunctos fere ab aëre morbos oriri ſolum exiſtimat, propter reſpirationis fatum, quo ſine nulli viuere conceſſum eſt, et enim in libro eius de flatibus ſequentia leguntur: Mortalibus aër vitae et morborum aegrotis ſolus is eſt autor. Et praedictus Warlizius [a]) nonnulla quoque de aëre contagioſo ac inquinato ad ſcopum noſtrum maxime proficua adducit, ſequentibus: aër humidus per aquoſos atomos ad putredinem et catarrhos v. g. ad pleuritidem, coryzam, bronchum et fluxus ventris humores diſponit. Porro nebuloſus pabulum eſt materiae ſucco nerveo inimicae. Ex immodica vero ipſius caliditate febres accendi, ſaepius experientia docet, aut ſi alia labe ſcatet, aliorum malorum exiſtit auctor. - - - Interdum reſpiratio fit difficilis, vbi a cellulis pulmonum anguſtatis, et ramis aſperae arteriae obſtructis, aëris ſufficiens ingreſſus impeditur, aut plane tollitur vt in aſtmathe et catarrho ſuffocatiuo, ordinarie enim aëris, pulmonibus concepti beneficio, ſanguis fit mobilior. - - - Vapores namque craſſi dum maiori copia in pulmones mediante reſpiratione penetrant, illico craſſitie ſua broncheas ſeu tracheas oppilant, vt nec ipſi per thoracis compreſſionem iterum eiici, nec aëris particulae reſpirationi inſeruientes ſubintrare queant, vnde mox ſanguinis in corde, quippe debito motu atque impulſu deſtituti oritur inſpiſſatio, quam ſequitur lipothymia et ſtrangulatio. - - - Nonnunquam etiam aër variis effluviis mineralibus inquinatus, praeſertim erodentibus et ſcindentibus

z) Confer. praecl. D. I. F. Schreiberi tract. de peſte obſeruat. V. vbi illuſtrationis loco e Dimerbroccii tractatu de peſte et Helmontii de Meteoris nonnulla adfert exempla, quae et in Conſectar. 3. et 4. eiusdem obſeruationis corroborantur.

a) Ibid. l. c. p. m. 30. 31. 32. 33.

tibus, pulmonum ſubſtantiam laedit, atque arrodit, vt inde facile exulcerationes, aliaeque pulmonum corruptiones ſanguiniſue extrauaſationes naſcantur. --- Haeret enim in ſinuoſo pulmonum parenchymatis anfractu, et difficultatem ſpirandi parit, tetroque ſuo odore mala multa creat. --- Inter omnia igitur elementa nullum citius faciliusque corruptioni ac putredini ob noxium eſt quam aër; hic variis inquinamentis conſperſus et ab homine per inſpirationem attractus, facile illum inficere poteſt. --- Dum ergo in aëre tot et diuerſa occurrunt effluuia noxia, quae ſingulis inſpirationibus attrahuntur, facile pateſcit, quantopere corpora actioni effluuiorum ſint expoſita. Vt ſummatim loquar: aër miaſmatibus, vaporibus venenoſis, putridis ſubterraneis, aliisque refertus, per os et nares attractus, ad pulmones miſſus, ſanguinique ibidem commixtus, iisdem quas vehit ideis ſanguinem ſigillat, quod ſanguinis vitium omnium ferme maximum et periculoſiſſimum eſt. Hinc et ſua prima ſtamina ducunt morbi endemii et epidemici. --- Huc vſque Warlizius.

§. XXV.

Sunt equidem phyſicorum nonnulli, aëris qualitatem noxiam non ad morborum productionem ſed tantum diſpoſitionem aliquid conferre ſtatuentes, quos inter doctiſſimus Sydenhamus [b]) aſſentientium ſpartam ſuſcipere conatur; quum vero huius opinio tot tantorumque ſat inclutorum in orbe medico virorum experientiae contrariari videtur, adſtipulari eius ſententiae minime poſſumus. Sic celeberrimus Sennertus [c]) Boerhaauius [d]) Becherus [e]) Hoffmannus [f]) Reineſius [g]) Dethardingius [h]) Lanciſius [i]) aliique, experientia ſua ſat dudum euicerunt,

b) Vid. eius opera vniuerſa p. 237 et 649.

c) Tract. de febrib. l. 6. c. 2.

d) Vid. eius Chemia tom. I. p. 483.

e) In Phyſic. ſubterr. lib. I. Sect. V. cap. I. N. 17.

f) In ſeiner Anleitung vor Krankheiten ſich zu bewahren tom. I. §. 6.

g) Vid. eius ſchola iureconſultorum medica p. 116.

h) In diſſertat. de ſulphure bezoardico Roſtochii habita.

i) In tractat. de noxis paludum effluuiis, item in tract. de ſubitaneis mortibus lib. I. c. 6. §. 15. conferatur etiam Ioh. Zach. Plattnerus, Prof. Lipſ. in diſquiſit. de morbis ex immunditie ortis p. 16. item in Program. de peſtiferis aquarum putreſcent. exſpirationibus.

runt, aërem particulas heterogeneas noxasque in ſinu fouere ſuo, fertilemque multorum matrem eſſe morborum. Sed quid diutius impuri aëris noxas in corpus humanum probare moramur, cum aëris in quo viuimus quoque nutrimur, et qui reſpectu noſtri ſalubris audit qualitas, non vulneribus capitis tantum, ſed cunctis reliquis in corpore obuiis, damnum inferat. k) Quantum enim aër particulis balſamicis ac analepticis refertus proficit, tantum is particulis mercurialibus et arſenicalibus impraegnatus corpori humano obeſt. Quid ergo mirandum ſi a celeber. Boerhaavio l) relatum legimus, aërem mercurii atomis repletum corpori viuo ptyaliſmum excitaſſe, aeque ac fulgidiſſimus Thompſorius m) eosdem quam ab aſſumto arſenico effectus in demortuis ſe obſeruaſſe peſtis tempore retulit. Nec ſilentio praetereundum aërem in America adeo eſſe efficacem atque rodentem, vt omnia fere metalla conſumat, ex quibus colligi poterit aërem prae omnibus ad recipienda miaſmata aptiſſimum eſſe elementum.

§. XXVI.

Cum ergo ex mente Anaximenis aër omnium rerum principium primum exiſtat, nec obſcure in apricum venient aëris balſamici effectus ſtupendi in corpus humanum, ſimul ac eius qualitates noxias, harumque efficaciam in praecedentibus ſat abunde explicauerimus, vt ex contrariarum aſſimilatione elucescat, pro atomorum receptione diuerſa, aërem vel prodeſſe vel corpori viuo nocere poſſe. Sic hiſtoriae nauticae n) referunt: eo tempore quo cinamomum maxime floret in Ceylano, inſulam tantam odoris fragrantiam ſpargere, vt ea ad centum milliaria intra altum mare, non ſine debilitatae ſanitatis reſtauratione, deferentis venti beneficio percipiatur. Quod idem in Moluccis contingit, in quibus ventus odorem Caryophyllorum ad

k) Vid. Act. Erud. Noua, quae Lipſ. publicantur Suppl. I. p. 272. item Paraeus lib. X. cap. 8. et G. Fabric. Hildan. obſeruat. et Curat. cent. II.

l) Boerhau. Chem. tom. I. p. 492.

m) Vid. Act. Erudit. Londin. ſub eod. anno 1665.

n) Vid. Rich. Blomſius et Walth. Schultze in der oſtindianiſchen Reiſebeſchreibung p. m. 187.

ad complura milliaria praesertim tranquillo tempore deportat. Non minus fragantiam quoque e malorum citriorum aurantiorumque floribus ex Galliae provincia praeternauigantes per quinquaginta milliaria persentiscunt, testibus o) rerum exoticarum scriptoribus.

§. XXVII.

Quodsi vlterius in aëris salubritatem inquiramus reperiemus multa prae aliis loca ob aethrae ambientis prosperitatem modo longaeuitati medicamina modo morborum asyla certaque antidota, immo promptissimam euadere Panaceam. Sic relatum legimus: in insula Prouidentia dicta vltra centesimum incolas viuere annum, aeque ac in Helena insula moribundos ac pene conclamatos aegros, si in illam transferuntur, ad viuum reconualescere ac restaurare, quandoquidem et de Caribeis legitur insulis, hos suos incolas maxima dotare longaeuitate. Nec incognitum erit magni tempore Galeni artis peritos ad montem Tabras p) inter Surrentum et Neapolim in Campaniae parte maritima situm, maxima cum euphoria phthysicos ablegasse. Neque aër q) Tabritanus eruditis ignotus erit medicis ob efficaciam et virtutem omnis generis febres radicitas exstirpandi. Sed quid in enarrandis locis ob aëris salubritatem haud paucis notis diutius morabor, cum quilibet ex allatis conspiciet, qualitati aëris in vitam ac sanitatem aeque ac mortem imperium concedendum. Non inepte ergo r) Hippocrates suasit: in morbis longis vertere solum esse optimum, et Erotiani consilium non flocci pendendum: mutationem loci in morbis salutiferam, et migrationem interdum medicinam esse. Cui et Aui-

o) Vid. Franc. Leguat in der Reise nach zwey unbewohnten Insuln p. m. 55.

p) Cassiodorus lib. XI. cap. X.

q) Tebris vel Tabris, vrbs olim Ecbatana, iam Europaeis Tauris dicta, Persis subdita, tanta gaudet aëris salubritate, vt febribus afflicti hanc adeuntes confestim restituantur, ea propter hoc oppidum Persarum secundum effatum Tebris vel Tabris nomen sortitum. Teb enim ipsis febrem, et Ris, effundere denotat, quasi febricitantes ibidem materiam febrilem in auras effundere potis sint. vid. Ad. Olearius in seiner persianischen Reisebeschreibung l. 5. c. 7.

r) Lib. IV. epidem. Sect. V.

Auicenna et celebr. Hoffmannus [s]) ſubſcribunt ſententiae, quum opinantur: ex generibus medicationum mutationem de terra ad terram et de aëre ad aërem eſſe optimam.

§. XXVIII.

Cum porro ex mente Ill. Boylii nullum corpus poroſum aëre ſit vacuum, isque aër ex recentiorum obſeruationibus motu ſemper aliquo gaudeat elaſtico. [t]) Hoc motu expanſiuo autem atque inteſtino, iugiter aliquid, licet valde exile e corporibus auferatur fit exinde, vt nullum non corpus halitus tenues perenni effluxu exſpiret; ex quorum varietate, varias conſequitur qualitates, et differentes alterationes atque mutationes ſubit aër atmoſphaericus, vt modo ſit acris, venenatus, contagiisque repletus, modo balſamicus et ſalubris. Cum vero ſub aequali ſolis aeſtu effluuia licet haec nociua adeo rarefaciantur [v]) atque expandantur, vt in ſubtiliſſimas abeant atomos, ac ferme diſſipentur, ſecundumque grauitatis leges contrarias ſurſum deuoluantur; attamen exiſtente paulo poſt frigore condenſantur, in atmoſphaera vt haereant compactioraque euadant, ex qua tandem non ſine corporis viui detrimento praecipitantur, et per inſpirationem attrahuntur.

§. XXIX.

Nemo itaque prorſus adeo veſanus erit, qui tuſſim epidemicam hanc conuulſiuam pari fato ortam negauerit, cum non ſolum huius poſſibilitatem ſed et veritatem aſſerti rationibus et obſeruationibus ſat validis exploratam luculenter dederimus. [x]) Nec obſtat haud omnibus paria contigiſſe fata infantibus, aliquosque immunes euaſiſſe, quum et ipſa ſaeuiente peſte, tanquam morbo maxime epidemico, quosdam huius contagii plane expertes, Clinici obſeruauerint. Non enim vniuerſale contagium

s) In diſſertat. de peregrinat. ſanitat. cauſa inſtituta.

t) Vid. Ioſeph. a Coſta in hiſt. Indiae occid. l. 3. c. 9. item Varenius Geogr. general. l. I. c. 19. Prop. 41.

v) Boerhaaue Chem. tom. I. p. 456.

x) §. XXIV. XXV. XXVI. et XXVII.

gium y) aſt tantum pro humorum qualitate, et corporum viuorum diſpoſitione actiuum datur.

§. XXX.

Neque vlli rerum naturalium ſcrutatori ſedulo, hac de noſtra hypotheſi vlterius haerebit dubium, ſin modo reuoluat animo, quot millia hominum praedicto anno, non ſolum in noſtris, ſed et propinquarum oris in ipſa aetatis periodo, febribus acutis correpti fata perſoluere. Quale phoenomenon in conſuetum nulli cauſae niſi aëris inquinamento miaſmatico tribuendum cenſeo, cum intra duorum menſium terminum bis centum homines et vltra febribus phreniticis, paraphreniticis, aliisque indolis acutae affectibus, quos inter aliqui haud proletariae ſortis fuere, laborauerint. Ex quo colligi poterit, cauſam harum procatarcticam, contagium quoddam fuiſſe in aëre fluctuans.

§. XXXI.

Priusquam vero medendi ad methodum mentem animumque aduertamus, praemiſſarum ſtatus poſtulat, vt ablegatam morbi hiſtoriam pro eruenda veritate membratim enodemus, ne noſtram praecipiti fulcro niti theſin quis opinetur. Siquidem ingenii foetus talismodi ratione et experientia haud ſatis maturatus facili abortiatur negotio neceſſe eſt. Enim vero nihil hodienum in arte medica veritatis ſpeciem aſſequitur, naturae ac motuum legibus haud conſonum et analogum quod exiſtit. Sapientiſſimus quandoquidem naturae conditor, corporis noſtri machinam admodum artifice et prouide conſtruxit, vt certis effectibus adaequati reſpondeant motus, z) ſit et amicus Plato ſeu Socrates, magis tamen amica erit veritas. Tenui etenim Minerua veritatis absque et conſenſus ſuffragio producta proles, eruditorum clientelam illico perdit et ad Proſeuchen nimis cito profligatur, dum ſcholaſticorum dicterium ἄυτος ἔφα e medicorum philoſophantium foro diu ſatis eliminatum.

§. XXXII.

y) Becher in phyſ. ſubterr. lib. I. Sect. IV. item Ioh. Mar. Lanciſius de ſubitaneis mortibus lib. I. cap. 6. §. VI.

z) Vid. Illuſtr. Werlhofius in tract. de febribus p. m. 313. lit. C. in not.

§. XXXII.

Cum ergo corpus humanum medicae exiſtat ſubiectum artis hocque vel ex partibus fluidis vel ſolidis a ſummo conditore, ſecundum leges motus mechanice ſit concinnatum, et Medicus vti peritus artifex, in huius aut conſeruatione aut reſtauratione (§. II.) omnem intendere opem neceſſe habeat; noſtrae contemplationi dignum iudicamus, inquirere in facultates cauſae efficientes [a]) quomodo nempe inquinatus aër atmosphaericus in ſolidas et fluidas corporis agere partes, infantibusque conuulſiuam hanc tuſſim excitare poterit, cum absque cauſa impulſiua, nulli vnquam in naturalibus producantur effectus, omnisque e cauſa ſua, tanquam a corpore denſo, umbra, oriatur effectus.

§. XXXIII.

Ad partes ſolidas maxime referuntur fibrae, ſimpliciſſima diuerſo fili inſtar tractu, protenſa entia, ad reliquarum partium conſtructionem ſubſtituta, nec non nerui, membranae, tunicae, ligamenta, oſſa, cartilagines, muſculi, glandulae, tendines, vaſa ſanguifera, lymphatica, atque lactea. Partibus fluidis autem praecipue annumerantur: ſanguis, lympha, ſerum, ſudor, lotium, chylus, fluidum nerueum, ſaliua, ſuccus pancreaticus, bilis, et complures alii humores, per vaſa cuique ſecretionis negotio dicata, e ſanguine ſeparati.

§. XXXIV.

Partes ſolidae in genere filamentis nerueis intertextae ſunt (§. V.). Cuncti nerui ſenſu exquiſito, et mobilitate tam extenſiua, quam contractiua reciproca, quae elaſticitas nuncupatur, gaudent (§. VII.). Iuſta eorum rigiditas tonus, horumque

a) Quoniam Phyſici officium exigit, non proximas ſed primordiales atque efficientes morborum eruere cauſas, hocque in negotio a Medico clinico is multum differre debeat; pace Ill. Boerhauii noſtrum hic erit, a primordiali, ſiue proeugumena non a proxima tuſſis conuulſiuae cauſa, effectum deducere. Phyſici etenim eſt explorare, Clinici autem curare, hoc eſt: cauſam morbi tollere proximam. vid. Boerhau. inſtit. 28.

que vero infirmitas ac debilitas atonia ſeu laxitas nuncupatur. Vtralibet harum tam ad aequalem ſanguinis progreſſum, quam ad humorum ſecretionem multum confert, ita vt labefactato aut relaxato tono, torpide per vaſa ſanguis circulet, muceſcat, atque ſecretionis vaſa oppilando, humorum ſecretionem turbet, nimis autem conſtricto [b]) ſanguinis circuitum iuſto quam par eſt modo acceleret, huncque ad vaſa arteriarum capillaria detrudat, eoque inturgeſcat vel plane dilaceret, ſicque non ſolum humorum ſtaſes procreet, ſed et ipſam impediat ſecretionem, ac prohibeat.

§. XXXV.

Partes fluidae ad quarum cenſum humanus praeprimis ſanguis ſeu humor omnium C. H. fluidorum princeps, ex quo reliqui omnes allegati (§. XXXIII.) ſeparentur, referendus, vel quantitate vel qualitate peccare poſſunt. Illa ſi exiſtat, per venaeſectionem, eccoprotica leniora, diaphoretica, aut veſicantia imminuenda vel extenuenda; haec nulla tenus talibus indicatis cedit, ſed alia, et quidem pro ſtatus diuerſitate indiget medela. Etenim vel integra ſanguinis maſſa, cunctique ex hac humores ſecreti contaminati ſunt, vel in parte tantum corporis ſpeciali humoris inquinamentum latet, qui ſtatus diſpar, diſiunctam poſtulat medelam.

§. XXXVI.

Sanguinis ſi totius qualitas deprauata vel exoriatur, vel humores ſaltim particulares exinde ſecreti, ſpiſſitudine et muciditate, aut aquoſitate nimia, quin etiam acrimonia acida aut alcalica peccent, diuerſorum geneſis morborum praeſto eſt.

Sic

b) Si ramus arteriae cuiusdam eminentior v. g. arteria cruralis in animale quolibet delegatione conſtringatur, intra diei ſpatium aut citius pro conſtitutione brutorum, horripilationes, imo et febriles excitantur in corpore motus, et quum maior adhuc prope cor arteria deligetur, conuulſionibus obnoxium euadit animal. vid. Hales haemaſtat. p. 267. §. 47. item p. 371 et 389. in notis, quibus ex vberrime patet: ſtagnationem ſanguinis in vaſis capillaribus eſſe cauſam horroris in febribus.

Sic enim acrimonia c) vitriolacea aut mercurialis quum praevaleat in ſanguine, haecque ad membranas aut tunicas ſenſu exquiſito praeditas (§. XX.) deferatur, ſpaſmi particulares partim; vt vomitus, tuſſis ferina, partim muſculorum vniuerſales, ex materiae agentis ferocitate tandem in conuulſiones degenerantes, exſurgere ſolent. Particulae autem alcalicae non equidem poſitiue ſanguinem coagulant ex mente cel. Lindſtolpii d), ſed primum reſoluunt, qua ex reſolutione particulae ſanguinis limpidiſſimae reliquis terreſtribus vehiculum conſtituentes diſſipantur ac conſumuntur, vnde reliqua ſanguinis portio viſciditatem aſſequitur et in magma glutinoſum coaleſcit, ac demum obſtructiones, inflammationes, reliquaque incommoda producit, quae malignitatem aliquam huiusque genetricem euidenter atque diſtincte produnt.

§. XXXVII.

Quodſi nunc vaſorum tunicae praedicto modo a materia quadam haeterogenea conſtringantur, conſtrictionis infra punctum cruor in circuitu detinetur, et ad vaſa conſtrictione immunia (§. XXXIV.) vi ſumma propellitur e) qua ex fluxus accelera-

c) Omnes mineralis ac metallicae proſapiae ſales ſanguinis maſſae acorem, qui in vaſis capillaribus C. H. ſtaſin et coagulationem producere potis eſt, contrahere poſſe inclutus teſtatur Hales in Haemaſtat. §. 22. p. m. 236. Salia etenim arſenicalia, mercurialia, et vitriolica liberae poteſtatis vim veneni habent, eundemque in C. H. exſerunt effectum. Vid. Lindſtolpii Lib. de venenis cap. 3. Cuncta quandoquidem venena e triplici naturae regno deſumta, ſiue ſint acida metallica, ſiue alcalica e vegetabilibus et animalibus deprompta, ſale acri cauſtico abundant, ſanguinique coagulum inducere valent. Idem autor ibid. cap. 22. Theſ. 19--22. Etenim Medicus quidam Anglus in hominibus, a ſerpentis venenati (in Virginea Boicininga) a cel. Linnaeo caudiſoni germ. die Klapperſchlange nuncupati ictu, demortuis, cultroque anatomico ſubiectis obſeruauit, horum ſanguinem plane coagulatum fuiſſe, acſi morbis inflammatoriis correpti, fata ſubiiſſent. Vid. Hales Haemaſtat. pag. 284. confer. J. F. Schreiberi tract. de peſte p. m. 145. in quo refert: Polygalam virginianam pro vomitorii ſcopo, vim huius veneni infringere poſſe.

d) Vid. Lindſtolpium l. c. cap. V. Theſ. 40.

e) Vid. Stephan Hales l. c. §. 175 176. p. m. 333. in notis.

celeratione aestuosa, sanguinis massa inturgescit, vasorumque minimorum, ad quae impetuose detruditur [f]) exampliatur diameter, praeter modum extenditur, capaciusque impetrat spatium, vnde vis fibrarum deperditur elastica, febresque continuae ardentes, ac huius modi similes progignuntur (§. XXXIV). Quum vero talis in cerebro affluxus plus minus sanguinis congestorius contingit, dolores aut grauatiui [g]) aut capitis acuti, vel phrenitis ipsa oriri solet.

§. XXXVIII.

Cum autem partes solidae ex meris fluidis coaceruatae in haec leuiter iterum resolui possint; iusta axioma chymicum: ex quo aliquid fit in id denuo resolui potest [h]): fluida temporis tractu solidarum naturam induunt hinc peruersa et deprauata horum qualitas, solidis facillime labem inducere potis est, et vice versa.

§. XXXIX.

Assertorum veritatem indubitatam in polyposis arteriarum excrescentiis, et ventriculi ac intestinorum laesionibus sat luculenter reperimus, cum illae tanquam ex fluidis generatae, membranis tunicisque vtpote partibus solidis elaterem atque vim suam contractilem non modo derogent, sed plane destruant, hae vero vt partes solidae chylo, sanguinique ex hoc secreto, non leuem, toti postmodum massae immiscendum, communicent atque imprimant labem. Pari modo experientia euictum, hypochondriacos, atrophicosque, nec non phthysicos et diabete laborantes, longe maiori fame atque appetitu ad cibos sumendos prae hominibus in sanitatis statu viuentibus cruciari

f) Notabile huius obseruatum videtis in cel. Fridr. Hoffmanni praxi medica G. I. conscrip. p. m. 334. Num. 14. 15.

g) Eiusmodi stases sanguinis congestorias non in substantia cerebri, sed Menyngum vasis fieri, toto die experientia confirmatur, siquidem in demortuis phreniticis per anatomen id compertum habeamus. Hinc luculenter patescit, quomodo a congestione sanguinis ad cerebrum facta febres inflammatoriae et ipsa oriantur deliria. Confer. Hales l. c. p. m. 337 et 383 in notis.

h) Vid. Christoph. Godofr. Stenzelii Medic. theoret. pract. §. 41. p. 25.

ri [i]), quum ex oppilatis viſcerum meatibus, ad ventriculum ſanguis maiori copia vt antea aduehatur. Quale paſſio Iliaca in qua inteſtina (vt ſolidae partes) ſolummndo afficiuntur, ſanguinis maſſae damnum inferre poſſit, ex eo videre eſt, quum ex inteſtinorum compreſſione fortiori, ſtaſis, gangraena, ſphacelus, tandemque mors oriatur.

§. XL.

His itaque ſtabilitis conuulſiuae tuſſis noſtrae epidemicae generationem ex miaſmate ortam, ſecundum ſymptomata hanc concomitantia explicare haud arduum erit. Sit enim vt particulae contagioſae per inſpirationem ſolum, aut ex recentiorum opinione, per inſinuationem in poros cataneos ſimul, ſanguini virus communicauerint, malum hocce contagio huic primordia ſua debere, omni exceptione maior dabit veritas. Inſpirato enim per os miaſmate vehiculi ope aëri, ad pulmonum bronchia detraditur [k]) ibique titillando confertim tuſſiculam mouet. Reliqua portio cum ſaliua [l]) intime mixta ad ventriculum deportatur, vbi non modo orificium ventriculi ſuperius mere nerueum, mordendo, ſed et fermentum naturale gaſtricum corrumpendo, ventriculi totius tunicam nerueam arrodit atque irritat, ex quo anorexia, nauſea, vomitusque oriuntur.

§. XLI.

Quum poſt modum mephitis haec vitriolacea mercurialis mediante liquidorum flumine, aut per vaſorum poros inhiantes, breuiori ſanguini admiſcetur via huncque coagulat, ad thalamum cordis dextrum propellitur virus, vbi diaſtolen huius imminuit, ſyſtolenque promouet et accelerat, de hinc per arte-

i) Vid. D. Niefelds diſſert. de Bulimia ſub praeſid. DD. de Büchner. item Schenck. obſeru. lib. III. fol. 349.

k) Eiusmodi acredines acidas vel alcalicas, praeter noxam pulmonibus et ſanguini per eosdem tranſituro noxam inferre, ſi per auras, quam haurimus, diſpergantur, docet Lindſtolp. lib. de Venenis cap. 5. Theſ. 52.

l) Contagium per aethram diſperſum ſaliuae communicari, ſicque per oeſophagum deſcendere, deglutiri, vlteriusque deferri, et hoc modo vomitus enormes excitari idem Lindſtolpius l. c. affirmat.

arteriam pulmonalem ad pulmonum interiorem delata substantiam m) horum folliculos nerueo membranaceos vellicat, pungit atque lancinat, ac per spasmos exinde resultantes, fortioresque succussiones, respirationem anhelosam, imo et conuulsiones ipsas excitat atque producit. Videmus hoc affatim circa improuisum medicamentorum mercurialium vsum in C. H. contingere, licet affabre praeparatus sit mercurius, et cum terrea se probe vnitum sentiat materia optime monente n) Scheffelio. Quod si vero mercurialium vim et efficaciam virulentam post praeparationem adhuc dum restitasse aliquam compertum habeamus, quas quaeso mercurialis spiritus etiam nunc in

m) Quodsi pulmones a tali aëris acredine vel ab arsenicali flatu immediate laedantur, gangraena oritur, quae sphacelum et hic mortem excipere solet. vid. I. F. Schreiberi tract. de peste obseruat. VI. Consect. 5--6.

Peccat etiam aër grauitate quadam sibi immixta, agitque in pulmones maiori vehementia, quam quidem elasticitas eorundem teneraque textura tolerat. Vnde pariter sanguis et fluida per pulmones fluxura ibidem stagnant, et tusses, dysponoeae, asthmata et tandem febres pulmonales reliquaque oboriuntur mala. Quibus et cel. Werlhofius Prouinciae suae decus in tract. de febribus adstipulatur sequentibus: Vbi impedita haereat aëri elementi portio, confluit semper et conspirat cum ipsa massa atmosphaerica, ac maturae suae virtutisque motricis elasticae particeps est, participesque iusto modo facit humores sibi iunctos: quam virtutem, pro maiori aut minori impedimenti robore, calorisque aut aliarum exsolutionis caussarum ratione, magis aut minus efficaciter, crassius aut subtilius, euidentius aut obscurius, serius aut ocyus, violenter aut sensim sensimque exserit. loc. cit. p. m. 274. in not.

Sic quoque exhalationes sulphureae aut aliae minerales per aëris vehiculum inspiratae atque ad pulmones deuolutae, respirationis organo immedicabilem contrahere queunt labem, de quo Lemery histoire de l'acad. Roy. de scienc. anno 1700 experimento quodam chymico nobis exemplum sistit. Sulphuris etenim et martis substantia anatica portione in pollinem redacta, et sub terra aqua prius irrorata, defossa, tantum dabit strepitum et ignescentem exspirationem, vt exhalationes has absque pulmonum detrimento nemo inspirando perferre potuerit. Plura vide apud Senecam Nat. quaest. 1--6. cap. 28.

n) Vid. DD. Stephan. Scheffelii, Profess. Gryphiswaldens. dissert. de noxis ex abusu mercurialium in corpus humanum redundantibus 1728 ventilat. confer. etiam celebr. Boerhauii instit. medic. §. 1139 et 1145. nec non cl. Borrichius de ortu et progressu Chem. p. 110--111.

in aëre liberaeque poteſtatis fluctuans, noxas in C. H. mouere potis erit? cum nondum vllo concreto terreo vnitus conſpiciatur, ſed cum Mephitide tantum vitriolacea itidem acri fluida commixtus per inſpirationem hauriatur o).

 §. XLII.

o) Superque ſat hoc metallariis contingere obſeruamus, qui in metallifodinis ad effodienda metalla laboribus incumbunt. Hi multis obnoxii fiunt morbis, praeſertim iis, qui ex inſpiratione aëris noxia, pulmonibus, ventriculo et inteſtinis euenire poſſunt. Scilicet liquor metallorum aethereus ſiue ſpermatis exuuium maxime volatile et acre, non tantum per inſpirationem pulmones afficere, ſed ob huius cum ſaliua mixtionem ad ventriculum vlteriusque deuectum, gaſtricum liquorem corrumpere, humorumque ſtaſes, et reliqua morborum accidentia progignere valet. Qui metallorum aethereus liquor nihil aliud eſt niſi mercurialis aqua ſubtiliſſima, aut rectius, mercurii ſpiritus, nullo vinculo vnitus, de quibus vlterius legi merentur. Hippocrates lib. 4. Epidem. §. 14. 15 - - Baſilius Valentinus in Tract. de metallor. qualit. cap. 1 et 21 - - Theophr. Paracelſus de metallicular. morbis Germ. Id. conſcr. - - G. Agricola de re metallica lib. VI - - Bernhard. Ramazzini Med. Auſon. diatriba de morb. artificum, vbi inter alia et de metallicularum agitur morbis - - D. Martin. Panſa de peripneum. metallicul. D. Vrſini de morb. metallarior. - - D. Suchlandus de paralyſi metallar. D. Friedr. Hoffmannus in diſput. de metallurgia morbific. Hal. 1695 - - D. Kochlatſchius de metallicular. nonnullis morbis. Halae 1721. - - D. Alberti de praeſeruand. metallicular. morbis. Hal. 1721. Cum autem nullum toxicum adeo ſit nociuum corpori quod bene prius praeparatum eidem Panacaea atque praecellentiſſimum exiſtat remedium, annuente cel. Melch. Friccio Vlmenſi in tr. de virtute Venenorum medica in 8vo. Vlm. 1701, Sanctiſſima hic perſtabit veritas, mercurium, aut vinculo corporeo terreſtri vnitum, aut hocce plane deſtitutum, ſpiritusque naturam induentem, licet fugitiuus ſit ſeruus, Chymicorumque Proteus multiformis, optimum attamen euadere poſſe pharmacum, remediumque vniuerſale ac coeleſte, ſi ſulphur eius methodo philoſophica depuratum ac digeſtum, ad fixitatem redigatur, conſumatam. Quod omnes probe norunt, qui in Chymicorum palaeſtra deſudarunt, et totos in arte ſphagyrica intenderunt neruos. Veriſſimum ergo remanebit prolatum: nihil nociui ineſſe mercurio probe praeparato, ſed potius ad reſarciendam ſanitatem eamque ſtabiliendam, omne id ipſi inhaerere, quod quaerunt ſapientes, at hic labor hoc opus eſt! non enim cuiuis ſphagyro licet adire Corinthum.

§. XLII.

Hic iterum inquinatus et qualitate plane alteratus ſanguis [p]). Si per veram pulmonalem ad ventriculum cordis ſiniſtrum et exinde per aortae vtrumque ramum ad pleuram, caeterasque partium nerueas delabitur membranas, neruorum puncturam, contractionem et ſanguinis ſtaſin ſuſcitat, conſequenter febres ardentes ac inflammatorias, nec non conuulſiones §. XLI. allegatas generat atque promouet, ſcilicet cum cruor ad vaſa ob diametri anguſtiam exilia, in ſtatu ſano lympham vehentia, vi fibrarum contractili detrudatur [q]), haec diametro extenſo globulis ſanguineis aditum equidem concedere, aſt ob arctiorem ambitum his denegare tranſitum coguntur, qui caſus inflammationum omnium, aliorumque pathematum febrilium, fons et origo exiſtit. vid. §. XXXVII.

§. XLIII.

p) Sic D. Ioh. Friedr. Henckelius de aſthmate montano et colica metallicarum conuulſiua G. Id. conſcript. lib. I. p. 92. refert: ſubtiliſſimas metalli particulas per inſpirationem hauſtas et cum ſaliua ad ventriculum deuolutas, ſanguinis ad maſſam, lympham, imo exiliorum meatus vaſorum migrare. Quibus de prolatis authenticum allegavit caſum lectu digniſſimum. Quodſi nunc particulae tenues terreae, corporis ad hanc peripheriam diffundere ſe queant, quidni mercurialis ſpiritus magis penetrantior efficere potis erit.

q) Conſtat namque experimento ſanguinis globulos rubros nihil aliud eſſe quam olei volatilis guttulas quasdam, circa centrum ſuum fortiſſime rotatas, qui globuli vel ex viru, vel motus attritu inteſtini diſcerpuntur. Non aliter ſe ſe ſanguis habet, ac quidem baccae myrtillorum rubrae, quae piſtillo contuſae, pultaceam formam adipiſcuntur, liquidis a craſſioribus ita ſeparatis, mutuoque partium ſanguinem componentium vinculo diſſoluto, vt ſanguinis quaedam pars tenuiſſima, vini rubelli, vel carnium loturae inſtar, a venis recipiatur, craſſiores vero particulae, ſui iuris iam factae et combinatae, hinc inde in arteriarum anguſta capillaria ſecedentes, viam ad obſtructiones inevitabilem; vel etiam denſiſſime grumeſcentes, in magnis arteriarum cavis, et cordis ventriculis ſtagnent ac detineantur. Quae quidem pelliculae, ſeu ſerum ſanguinis coagulatum, dum adhuc confuſae ſanguini meabili ſunt, ſaepe in venaeſectionibus conſpiciuntur, praeſertim in morbis inflammatoriis, ac certum ſanguinis inflammati praebent indicium.

§. XLIII.

Quodsi vlterius symptomata morbo huic epidemio obuia pensitemus, praedura haec in pusionibus fames contemplationem nostram praeprimis merebitur. Hanc cum praeternaturali contigisse modo autumem huius inuestigare causam operae erit pretium. Physiologi nostro aeuo celebres omni quasi fatentur ore, ministrantem fomis causam suppeditare ventriculum. Sin autem eorum rationem, quomodo? contemplemur, maximum hos interuersari dissensum atque adhuc dum sub iudice litem esse, reperiemus. Quidam enim horum animam esurientem, et sic pro causa consuetudinem adpetendi venditant[r]). Alii vasorum sanguiferorum attritu hanc fieri adstruunt, alii materiam quandam aetheream subtilem ciborum mediante deglutitione ad ventriculum deportatam ibique cauum ventriculi spatium tillitantem, famis causam existere perhibent; alii alio luxuriantur sensu: et quis quaeso ludicras omnes multorum physiologorum sententias, qui vel ex fermentalis succi copia, vel ex vitiata ventriculi conformatione, aut aliis sex centum causis, deriuare famis fontem sat agunt, allegare hic poterit. Licebit procul dubio (saluo tamen omni meliori iudicio) nostrum hic addere calcar, et quum in medica docenda vel demonstranda s) non deceat vero affirmare id, de quo vsque adeo sumus incerti; probabilissimam phoenomeni huius rationem hic adduxisse non displicebit. Famem in statu naturali post ciborum digestionem toties quoties remeare, nemini lectorum ignotum erit. Quum enim ciborum magna digestum, sub chymi forma, duodeni cauernam, per pylorum transcendere conatur (quod in vegetioribus subiectis exantlato quadrihorio peragitur) ventriculi seclusorium a cibis relinquitur vacuum. Dum autem gastricus liquor ad ventriculi cauum deportatus nil habeat, in quod vim suam dissolutoriam intendere possit, membranam ventriculi nerueam vt vellicet necesse est, qua ex vellicatione, fibrarum diameter admodum abbreuiatur ac contrahitur. Haec autem contractio parietes ventriculi membranosos

r) Vid. Iunckeri physiol. Tab. XXV. Steph. Blanckhard. academ. Carthesian. p. m. 7. I. P. Eyselii Compend. patholog. §. 54.

s) Pitkarnius in orat. §. 4.

ſos inuicem ſubiungit atque comprimit, vt attingere et confricare ſe mutuo poſſint: quae tunicae nerueae affrictio ſenſum dum quendam doloris excitat, hic ſub nomine famis hactenus nobis familiaris fuit. Secus in ſtatu praeternaturali res ſe habet: cauſa etenim proeugumena a priori longe recedere atque ibidem aberrare oportet (dum gaſtricus liquor aut parce, aut plane non ſeparatur, aut qualitatem heterogeneam induit) licet pro catarctica, affrictio ſcilicet parietum ventriculi mutua, vna eademque, quamuis ſpaſtica exiſtat. Fundamentum opinionis noſtrae dabit morbus ſpaſmodico-vagus vulgo die Griebelkrankheit, qui propter membranarum in ventriculo frictionem mutuam ſpaſtice excitatam, adeo homines quandoque fame cruciat, vt ferias has eſuriales tolerare vix queant. Simile in infantibus, lumbricis aut teretibus vexatis accidere, memorabili exemplo clariſſ. Pechlinus [t]) nos docet. Haud diſpar phoenomenon in agonizantibus quoque obſeruatur, perſaepe a ſpaſmis partium interne laeſarum ortum: ſcilicet conqueruntur ſaepiſſime de duriſſima fame in vltimo fere vitae articulo, quam cibis adpetendis profligare cupiunt, cum tamen poſt paulo aſſumtum cibum fata ſua ſubeant; euidenti argumento famis morbificae cauſam, in conſtrictione membranarum ſpaſtica conſiſtere ventriculi. Quilibet igitur colligere ex praemiſſis poterit, idem puſionibus obueniens ſymptoma, ventriculi ſpaſmis, a miaſmate aëreo concitatis, ſuos debere natales.

§. XLIV.

Febrilis porro puſionum clamor in hiſtoria morbi recenſitus reliquaque annexa ſymptomata, ſi perſcrutationi obiiciantur vlteriori, non a turbatis haec ſpiritibus animalibus [v]) quae ratio

t) Pechlinus lib. I. obſeru. 65.

v) Qui famigeratiſſimae hypotheſi patrocinantur, cunctoſque in corpore effectus, nec non morbi ſymptomata ab anima immediate deriuare allaborant, licet anima ſit ἀπαθής, nec materiali vllo curari poterit medicamine, ſaxum ſiſyphium voluere conantur, quum iam diu contraria deuicti tenentur ratione. Quod vero anima noſtra, vinculo quodam mediante aethereo, cunctas corpori illatas iniurias, aut blandos contractus, ſecundum ſui acerbitatem aut iucunditatem ritu diiudicare, horumque ſenſationem

ratio occulta dici possit, sed longe alia ex causa efformasse genesin suam, clarius luce ex sequentibus patebit. Quaelibet nimirum sensatio iucunda animae ex blanda neruorum tillitatione (secundum systema influxus physici) oritur, mentemque hilaritate implet; contraria atque aduersa vero ex opposito diiudicatur: hinc quaelibit violenta neruorum exagitatio, siue in horum compressione vel extensione nimia, aut plane laesione consistat, ingratae perceptionis sensum in corpore, qui dolor nuncupatur, ob animae commercium et vinculum cum corpore, efficit, licet nemo hactenus physicorum, mutuam absque contradictione sensationem in vtroque reciprocam demonstrare ad oculum potuerit. Quod itaque infantes cibum post assumtum enormes reboauerint clamores, hosque nec citius nisi accedente vomita finierint, quodque tussis non exemplo ac furtim, sed interueniente quadam remora inchoauerit tragoediam, causa ni fallor erit: quod in primo phoenomeno, ventriculi orificium superius, imo ipsum diaphragma, compresserit ciborum oppletio, quae neruosarum partium compressio, sensum omnino doloris prouocare valuit: in secundo autem, nouus ex impuro chylo ad pulmones sanguinis affluxus acris, recen-

sationem pro re nata, neruosi subsidio systematis, communicare corpori possit, extra omnem dubitationis aleam perstabit euictum, quamvis modum, quomodo? Deo soli non physico enodandum arbitror, licet Illust. Wolffius Leibnitziana rediuiua hypothesi rem acu tetigisse videri voluit, de quo vlt. vid. Dessen Erinnerung, wie er es mit den Einwürfen wolle gehalten wissen, die wider seine Schrifften gemacht werden. §. 273. ad metaphys. §. 761. Huic meae opinioni non repugnant doctissimi Vratislauiensium Medici, Domini Tralles (cui Numen omnipotens cuncta ex voto succedere iubeat) prolata in Commentatione sua, de Machina et anima humana prorsus a se inuicem distinctis etc. refutationis gratia pio sat atque perdocto pectore deprompta p. 235. huius tenoris: mihi vero nunc perinde est, qua ratione subsistere Clarissimi Viri vnionem, et commercium animae cum corpore sese habere statuerint, namque, quod firmiter credo euenturum, si aliquando valere iusso systemate causarum occasionalium, influxus, et harmoniae novum iterum condat posteritas liberata et ingeniosa, manebit tamen in multis vt Hollmannus peculiari dissertatione commonstrare laborauit, anima sibi ipsi ignota cum de corpore adeo et materia, eruditissimos quosque premat et premet in multis inuincibilis ignorantia etc.

recentes pulmonibus stimulos ad concutiendum largitus, quae sanguinis tandem acrimonia, per vasorum capillarium gyrum, ad tunicam Schneiderianam sic dictam, raptu celerrimo delata, sternutationes excitare poterit frequentes.

§. XLV.

Tenelluli denique lactentes anni stadium nondum decursi, hos quod cruciatus perferre nequiuerint, debilitatus fibrarum elater, neruorumque robur deficiens suppeditarunt causam. Quicquid enim in nobis momentum motus fluidorum auget, etiam momentum solidorum destruit; vnde malum de die in dies cessit in peius, adeo vt debitum morti persoluere tenerentur.

§. XLVI.

Possent equidem de tussi nostra epidemica, et symptomatum reliquiae, in historia morbi adductae, hic enodari si leuidensibus tempus terere atque lectorum pectora alere aequum iudicassem; quum vero leui physicorum mentis poterint indagine assequi, dilucidatione indignis vlteriori non diutius explanandis inhaerebimus.

§. XLVII.

Itaque lectoribus forsitan sciscitantibus, aëris inquinati actionem in corpus humanum, modumque quomodo? non minus ac corporis humani in miasma reactionem aut potius correlationem ad aëris contagium passiuam, vsque ad nauseam, geometrica demonstrasse ratione, hisque ipsis satisfecisse spero, eruditorum consolationem non fugiens.

Quantum est, quod nescimus.

Quodsi vero cuipiam contradictionis libidine intento Aristarchi Spartam suscipere volupe erit, Aristippi vices forte fortuna Damon quidam recipere non recusabit, cum Plautino interim hocce, erigens mentem;

x) Immundas fortunas aequum est squalorem sequi.

ad primum enim vt momentum repetendo paucis respondeam, vulgare exemplum sufficientem problematis dabit resolutionem. Vi-

x) Plaut. Cistel. act. I.

Videmus etenim candelam sebaceam, oris flatu extinctam candescente ellychnio, dirum admodum exhalare foetorem, vt pauci reperiantur, qui absque nausea et vomitu tolerare hunc possint. Quum enim particulae oleoso-alcalinae acres, per flammae vulcanum resolutae atque rarefactae, cubiculi per atmosphaeram dispersae, respirationis ope attrahuntur, eodem vt aër contaminatus, licet dispari efficacia, corporis interiora afficere poterunt. Sic ego foeminam per bimestre grauidam, abortientem exinde noui. Imo permulta adhuc hominum exempla non ignota mihi in promtu sunt, qui capitis dolores intensissimos, lypothimiam, nec non apoplexiae speciem, talis modi foetore passi fuere; euidenti testimonio, aërem infectum, nocere corpori posse. Secundo: aërem, licet non per se, sed partium heterogenearum, vel nimis leuium, vel nimis grauium, vel acrium admistione (§. XXVI) corpori inferre noxas, suo iam cognouit seculo, Reuerendus medicinae proauus Hippocrates [y]) hinc iri inficias non poterit, virulentiam miasmaticam, esse acredinem summe alcalinam, aut summe acidam, quae statim sanguinem, vel resoluendo, vel dissipando, remanente parte crassiori (§. XLI.) cogere, atque simul solidam corporis portionem, in consensum rapere potis sit. Nobis interim probabilitatem, quin imo veritatem asserti nostri apodicticam, ne disquisitionis succinctae cancellos transgrediamur, Lectorumque patientiam laedendo, nauseam procreemus, breuibus allegasse sufficit, quomodo miasma nimirum hocce in aëre contentum, miros hosce in corpore affectus, imo ipsam producere conuulsiuam potuerit tussim.

§. XLVIII.

Demetito igitur affectus causaeque praefamine medendi iamiam methodus explananda erit. Siquidem in difficilioribus superatu omnibus morbis, quantum prudentis et operosi Medici hisce perscrutandis vires suppeditant, ad causarum, quae eos excitant atque fouent remotionem, potissimum in curatione reflectendum, si successus votis respondere optatus debeat, atque auspicatus; ita et in hoc haud leuis notae affectu, iuxta causae

y) Hippocrat. de nat. A. n. 18.

causae cognitionem medendi methodum maxime adaptare necesse fuit, vt ratione et experientia suffulcitus, remediis et auxiliis electiuis, mali huius radicem, ceu causam funditus exstirpare potuerim. Tribus autem potissimum absoluenda fuit indicationibus:

I. Miasma lethiferum corrigendo et e corpore eliminando.

II. Stases humorum resoluendo, et

III. Conuulsiones conspiciendo ac mitigando, iustumque partium neruosarum tonum redintegrando ac roborando.

His enim si indicata conuenientia largiantur qualitas caustica atque vellicans, tanquam mali totius fomes eneruatur; quo ex fonte tam tussis conuulsiua, quam febris synochae reliquorumque symptomatum syndrome scaturiuerat.

§. XLIX.

Dolendum attamen quam maxime, vt nullibi vnquam artifices magis inter se dissentiant, quam in foro medico: ita vt non leue exinde arti redundet opprobrium, quasi dubio atque incerto nitatur fundamento, cum tamen rationalis theoria, auctoritatem praeiudiciis vacua, atque experientia non vana, sed conuincibilis, fulcra sint acerna atque eburnea artis nostrae. Enimuero nisi caeca quaedam et insipiens arrogantia eorum [z]):

Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt,
- - falso ne an vero laudent, culpent quem velint,
- - non flocci faciunt, dum illud quod lubent sciant.

obtrectatoribus ansam daret, medicinam, huiusque geminos filios probrosis laedere verbis, ars sane asclepiadea non adeo vilesceret et flocci perderetur, sed magis doctiorum fama extolleretur. Haud male ergo H. C. Agrippa profatus [a]) sic inuicem

z) Plaut. Trinum. act. I. sc. 2.

a) De vanitate scientiar. c. 83. Nec minus sordida quosdam obsedit adeo auaritia atque lucrandi cupiditas, vt, cum arte docta, quam scientifice minime callent, corradere nummos nequeant, per deuia illicita id tentare conentur. Quos quidem dum optime perstrinxit Horatius, id sibi minime dictum autumant:

Quae

cem a se dissentiunt, vt nullus reperiatur medicus qui citra exceptionem, additionem, permutationem, praescriptum ab alio pharmacum comprobet, quin imo qui laceret, mordeat, ne videlicet ipse non melior Medicus videatur, si alterius vel optimo consilio nihil detraxerit, vel his quae etiam saepe nimis multa sunt, non aliquid addiderit; vnde tandem in prouerbium abiit, medicorum inuidia et discordia. Cum vero rationales atque doctiores medici ab eiusmodi medicastrorum turba plane separandi; dum hi non prolatorum authoritatem, sed verborum rerumque pondus examinent, neque considerent, quis hoc illudue dicat? sed quomodo prolata secundum rationis et experientiae lydium probet atque demonstret? nullum haerebit, dubium, quin scientiae medicae harmonia, omnis discordiae expers inter vere eruditos, firmissimo ad aevi usque consumationem, steterit talo, licet Doctorculi quidam, non Doctores, stellionum more gloriam artis indocta proscindere atque rapere frustra, conentur contradictione.

§. L.

Quamuis vero allegatas iuxta indicationes permulta sane e triplici naturae regno deprompta pharmaca ceu indicata adduci hic possent; placuit tamen ea, hoc in morbo a me adhibita, virtus et efficacia quorum, experientiam praeprimis corroborauit, tanquam probatiora huc adferre; Medicamentorum etenim non stupenda quantitas et multitudo, sed actiuorum potius

Quae non mortalia cogis pectora, auri sacra fames?

Hi sane mendici, temporalibus licet abundent diuitiis, aureaque induti chlamyde, quassando hanc saepius vndantem faciant; Medici praeclaro indigni nomine Lentilii illustris merentur suffragium:

Iactant se Medicos, quiuis Idicta - - putabilia doctrinae tumentes sapientia, ex tripode dicta quasi prolata sua iudicant, quae attamen vulgaris excipit ignorantia. Ast gloriam quam sibi fingunt forsitan inuidente licet fortuna citius obtinerent, nisi famam alterius aut cauillando conspurcare, aut iuxta Machiavelli principia carpendo ordinata, bursam replere, gloriamque solum excellentiae duntaxat suae, quam tamen, contumelia comite, euanescere hoc fato, toties quoties experiuntur, vano reportare contenderent conamine. (A.) vid. M. B. Valentini animaduers. in Machiavel. medic. Prop. X. Fridr. Hoffmanni Med. Polit.

tius et comprobatorum compacta qualitas, dummodo aeger tuto atque iucunde, nisi cito leuamen exinde sentiat, omnem hic implere potis est paginam.

§. LI.

Primum igitur ad momentum expugnandum, materia acris corrigenda erit: aut fiat haec correctio spicula obtundendo caustica, horumque in partes solidas activitatem infringendo, aut hasce pingui muriendo litura, perinde erit, si modo offensa vis coërceatur, et qualitas immutetur noxia. Praeprimis autem scopo huic conuenire: Sem. Cannabis, Cardui mariae, papaueris albi, nucleique amygdalorum dulcium, in emulsionis formam redacta, nec non Gummi arabicum ac sperma coeti aut per se, aut oleo amygdalorum dulcium soluta, sin modo iudicio practico administrentur, maxime experientia me docuit; occlusa etenim causa, refroenatur effectus. Enim vero pingui mucilagine sua, non solum vasorum membranos obliniunt, omnique a noxa defendunt, sed et fibras spastice constrictas leniunt, assopiuntque, earum hinc laxitatem promouent, aluumque hoc modo blande subducunt officio.

§. LII.

Multo autem efficaciores eiusmodi emulsiones absorbentibus, alcalinisque e. g. lapidibusque cancrorum, succino albo praeparato, sulphure lycopodii, aut [b]) lacte sulphuris, vel spermate coeti, maritatas concretis obseruaui, hocque modo non tussis vehementiam lenitam solum, febrisque aestum sedatum, sed et primae indicationi semper me satisfecisse perspexi. Frigidum etenim mucilaginosum [c]) et auxiliatur et occidit quaecunque ex calido sunt; spermaque coeti ut lenitiuum non modo

b) Sulphur optimum est Bezoardicum et in morbis omnibus contagiosis, quin imo ipsa in peste virtutis ac efficaciae incomparabilis, siquidem et mercurii spicula obtundit extemplo atque mitigat, referente clariss. D. D. Dethardingio in disput. de sulphure optimo Bezoardico. Rostoch. 1746. §. XI. XII.

c) Hippocrates Epidem. lib. 6. sect. 5.

do et resoluens, sed et ut praecellentissimum antispasticum inter reliqua subsellium occupat, nec unquam ope sua facessit. Cum itaque Medicus naturae sit minister, hicque nil vel praepostere vel temere aut oscitanter contra vitalis energiae leges monente Hippocrate suscipere debeat; magna sane morbis, potissimum curandis in acutis, medicae pars erit scientiae [d]), mentem a praeiudiciis cunctis seruare liberam, nec per intempestiva medicamina, dirigentis naturae motus peruertere, sed eius ductus sequi. Quum haec adiuuante Deo exoptatissimus semper vrgeat vestigia finis.

§. LIII.

Secundae autem indicationi, pro humorum stasi resoluenda, profuerunt maximopere omnia, natura quae ex sua, incidendi atque resoluendi pollerent virtute. Quorum ex censu palmam fere omnibus praeripuisse obseruaui! [e]) Mel despumatum virgineum, Gummi ammoniacum, Balsamus sulphuris anisatus, Crocus orientalis, et stibium diaphoreticum. Externe autem spiritus Camphoratus aethereus [f]) cum spiritu fuliginis parumper mixtus, Epithematis sub forma adhibitas. Enim vero cum Chymicorum omnium suffragio, virtutem demulcendi

d) Bagliv. prax. med. l. 1. c. 9. de variol. et morbil.

e) Vid. Theodor. Corbeii Pharmac. bipartit. sub voce Mel. - - Conrad. Kunrath. medull. chym. sub voce Honig.

f) Forsitan nonnullis quibus per transennam modo spirituum in vires vacare contingit, infantibus vsus spiritus camphorati aetherei, morbo in hoc contagioso a me pro Epithemate ordinatus, mouere admirationem poterit; ast facile pudorem celare cogentur, si secus sinistre palatium Chymiae intrantes, de suscepto a me ratiocinari videbunt vsu. Spiritus etenim camphoratus sic dictus aethereus, tanta resoluendi atque roborandi praeditus est efficacia, vt Medicorum fere nullus, externo eius, in praxi carere possit vsu, de quo iam haud prolixus ero. Ego vero verissime affirmare ausim, nisi in epidermide infantum tenera rubedinem aliquam, nihil vnquam incommodi, quin potius emolumenti in tenellis ab vsu eius me obseruasse centuplicato, ita, vt cutis rubedo a spiritus vsu contracta, vtilitatis subsecutae respectu, censeri de nihilo poterit. Spiritus antem camphoratus noster, ea propter aethereus audit, quia camphora, vini in spiritu resoluta, summe alcohalisato, vna cum camphora encheirisi haud vulgari chymica transcendat

di Mel habeat atque resoluendi potentissimam, non modo ardorem febrilem compescere, quassatos lenire pulmones, stasesque humorum resoluere, sed cum praepotens contra putredinem Mel existat pro phylacticum, partium quoque resistere putredini valuit. Qua vero Gummi ammoniacum resoluendi praeditum sit efficacia haud multo enarrandum arbitror anfractu, dum insiti ratione oleosi salis volatilis, aperientem ac discutientem, pinguioris autem ratione substantiae lenientem atque mollientem habeat virtutem, unde et in tussi, asthmate, et internarum omni partium obstructione, aegri cum euphoria maxima praescribatur; quandoquidem et obdurata ventrem suauiter soluendo educat scybala. De reliquorum autem medicaminum virtutibus adductorum non multus ero, quum sint familiaria satis remedia, Practicoque cuiuis ne dicam Medicastra nota.

§. LIV.

Tertiae indicationi specimen, selecta quaedam conuulsiones mitigantia, iustumque partium redintegrantia robur, determinarunt medicamina: quae inter Cinnabaris antimonii aut natiua, Castoreum, Cort. Cascaril. nec non anodynus liquor Hoffmanni mineralis, essentia succini, et Elixir nervinum nostrum emicuerunt, ita, vt praedictis solummodo, omnium instar optatissimo usus sim cum successu. Licet vero tam nostro, quam praeterito medicorum nonnulli aevo, internum Cinnabaris usum ob indolem damnauerint mercurialem g) dubiumque et noxium plane exclamauerint; verissime attamen, nullum unquam eius ex usu rationali, redundasse corpori damnum testari experientia possum: quam ob rem, quum potentissimum, ad

cendat per alembicum et destilletur, extensa sicque subtilissimas in atomos, inuicem cum spiritu mixta, huic intime incorporetur, adeo, spiritus vt hicce, aliqua licet postmodum fontana imbuetur aqua, praecipitationem attamen fugiat camphora; quod vero vulgari a pharmacopoeis praeparatus modo, spiritus camphoratus praestabit minime.

g) Vid. Matthiolus et Ioan. Renodaeus, a recentioribus vero, omnes inter Ioh. Godofr. Beckeri Pharmac. aulici Regis Daniae tractatus, qui titulum in fronte gerit: Unfug des natürlichen Zinnobers im menschlichen Leibe kurz und gründlich erwiesen. Copenhagen 1708. in 4to.

ad viscidum pulmonum mucum, aërei quo infarciuntur tubuli resoluendum, sit deoppilatorium h), expectorantium dignissime catalogo hanc inserere non reformidauerim. Pulmonum etenim substantia non vt veteres somniarunt parenchymatica, potius membranosa, spongiae instar, vesiculis tubulisque referta quoniam existat, generari in iis stases leuissimo humorum negotio, aut mucidis hos obstrui visciditatibus posse, Medicorum quilibet, et non monente Malpighio, cognoscere poterit. Igitur cum tenui et actiuo, meatus obstructi subtiles, deoppilatorio opus habeant instrumento, debeat sin renouatio eorum respondere votis, nullum sane in hoc peragendo remedium cinnabari praeferendum duco natiuae, combinatus siquidem sulphure Mercurius, quibus ex aut naturaliter aut artificiose quaelibet construitur cinnabaris, spem, de effectu implere omnem indubitanter poterit.

§. LV.

Et haec L. B. mere quamuis simplicia, nec i) exotica pretiosa, nec composita mystica pharmaca arma tamen fuere, quibus cum fauente Numine, contagii huius hostem, tussim scilicet

h) Vid. Commerc. Litter. Physic. Techn. Norimbergensis suffragium de anno 1732. p. 56.

i) Quoniam Cascarillae Cortex, male qui cum Winterano confunditur, et Croci stamina, ob frequentissimum fere ac consuetum vsum, indigenatus iam dudum sibi vindicarunt iura, hunc ipsis ex aequo derogare honorem nolui, natale quamvis solum non Europam sed Indiam agnoscant. Hisce ergo probatissimis, similibusque simplicibus, pomposis quam exoticis, quacunque terrarum ex ora de promptis, morbi hominum multo tutius saepe profligantur; cum paucioribus non solum impensis queant parari, sed conuenientiora magis indoli nostrae naturaeque septentrionali ac homogenea sint. Non inepte ergo iam suo perstrinxit Plinius aeuo lib. 24. cap. 1. Medicorum praeiudicia sequentibus: Haec sola naturae placuerat esse remedia, parata vulgo inuentu facilia, et sine impendio -- Postea fraudes hominum et ingeniorum capturae, officinas inuenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones et misturae inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in medio aestimantur, vlcerique paruo, medicina e rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quisque habeat.

cet conuulsiuam debellauimus. Enim vero, licet materia medica clinicorum armamentarium, non indiga sit adeo, quin suppeditare possit plurima, multaque adhaec e triplici naturae regno potuissent sane adduci, generalem sin therapiam conscribere, nec ea solummodo medicamina, per integrum quibus morbi decursum usus, proferre in medium animus fuisset; attamen procul dubio probatissima ea, et experientia quoties toties explorata allegasse sufficient, cum [k]) varietas medicamentorum ignorantiae sit filia; neque multa fercula quod aiunt tam multos fecere morbos, quam multa medicamenta paucas curas. Sin autem Clinico cuipiam variandi cupidine delectanti, paruae allegatorum suppellectili medicaminum, maiorem addere farraginem placeret forsitan, non habebit me dissentientem, modo is videat, ne Ceruam pro Diana, et inertia pro actiuis eligat pharmaca, potius sed ea, virtus quorum et efficacia iamiam tuta hactenus fuere et comprobata.

§. LVI.

Cum autem medendi methodus ordinem requirat succinctum, ne pharmacorum in administratione ὕστερον πρότερον eligendo morbi malum augeamus, cum tollere illud nobis sit animus. Neotericis forsitan non displicuisse speraui Clinicis, sin adhibitam a me seriem, eorum in gratiam hic annecterem. Enim vero, cum primum indicationis nostrae membrum, miasmatis lethiferi correctionem atque eliminationem postulet; semina scilicet, lactescente turgentia mucilagine, quae aut aqua fontana, aut destillata aliqua compari, Emulsionis in formam redacta, remedia tanquam conformia, huic quae inseruire possem scopo, selegi. Diro etenim contagii premente malo, emulsionem huiusmodi per XLVIII. horarum spatium, ad cochlearis mensuram, quae semiunciam fere continet, continuandam imperaui, addita hac cautela: vt interdiu per bihorium, noctu autem, cum tussis atrocitas urgeret peruigilium, per trihorii moram, praedicta infantibus propinaretur dosis, ne praeter

k) Vid. Bac. de Verulamio hist. vit. et mort. art. 12. n. 14. operat. 5. §. 45.

praeter energiae nisum obruerentur multitudine medicaminum, ac somno indulgere possent commodius, si vacarent excitatorio. Demetito postmodum horarum cursu cum ardoris vehementiam aliquantisper obseruauerim soporatam, Emulsionis usum noctu duntaxat continuandum iussi, de die autem sequens Ecclegma seruitio subiunxi medico:

℞. ☍ amygd. d. ℥j.
Sperm. coet. ℈iv.
G. Arabic. pp. ℈ij.
☿. Croc. or. gr. viij.
S. et invic. M. F. Eccl. S. Wovon alle 4 Stunden 2 Thee-Löffel voll so bloß zu geben.

Hoc de Ecclegmate duos scrupolos pro dosi per omne quadrihorium sumere imperaui, interpositis per bihorium pulveribus, tali modo concinnatis:

℞. ♃ nativ. hung.
Succin. alb. ppt. aa. ℈ij.
♀ lycopod.
lap. ♋. crud. pp. aa. ℈j.
⊖. Crystal. ℈ß.
Camphor. gr. ij.
M. F. ☿. div. in xij. p. æ. S. Pulver alle 2 Stunden nach eingenommenem Saft eins zu geben.

Quibus vicissim pharmacis, semper noctu Emulsiones substituendo, per quatuor continuaui dies, usque dum aestus febrilis, tussis ac vomitus lenirentur. Effluxo hoc dierum spatio, pulueris mutationem suscepi, et sulph. lycopodii lapid. ib. cancr. exclusis, antimon. diaphoret. Croc. orient. nec non sperm. coeti pondere proportionato praedictae substitui compositioni, vsumque emulsionis noctu cessare iussi; loco cuius, praedicto, Ecclegma, subiunxi modo ac ordine, Agrypnia quum adhuc dum infestaret infantes. De die autem loco Ecclegmatis Elixir quoddam e liq. min. anodyn. Hoffm. Ess. succini, Castoreique nec non Elix. Neruin. N. O. componendum curaui, cuius vsum vicissim cum pulueribus commutatis inter

calandum praecepi; ſicque per integrum morbi tractum, niſi ſymptomata quaedam inexpectata, inſtituti ſuaderent permutationem, procedendo re pro nata, continuaui vtiliter, exoptatisſima donec ſequeretur ſanitatis conditio.

§. LVII.

Quum autem Medici poſtulet munus officioſi morbi non modo cauſam exſtirpare radicitus, ſed et protuberantia ſymptomata hoc exurgentia, cauſa antequam funditus posſit tolli, pro iucundo aegrotantis compeſcere atque palliare leuamine; ſic et ego celebris Willisii [l]) ad imitationem, e ſpiritibus, camphorato aethereo, maſtichino, ac caſtoreato, tertiam fuliginis ſpiritus partem his admiſcendo, praeparanda ſubordinaui epithemata, quorum ita adſtruxi vſum compoſitum, vt carbaſeae duae his irrorentur adaptatae faſciae, unaque harum fronti, necesſitas ſin exigeret, una praecordiorum necteretur regioni, ex quo in aliquibus modo confeſtim modo tardius in nonnullis refrenabatur vomitus, capitisque dolores aut plane euanuerunt [m]) aut leniebantur maximopere; talique ſymptomata modo dira, morbi ſtatum ingraueſcentia, ad aegri ſolatium mitigabantur, quo tusſis atque conuulſionum cruciatus tolerari eo facilius posſent.

§. LVIII.

Itaque L. B. in debellando hocce morbi contagio a me communicatam fideliter meam traditamque hic habes methodum, cuius ſi placuerit veſtigia ſequi, nullum poenituiſſe te imi tamen vnquam, polliceor. Meam etenim nunquam fruſtrauit ſpem, ſed remediorum hicce, ſemper ex voto ſucceſsit vſus. Enim vero, ex omnibus, epidemico hoc affectu caſtigatis, curaeque meae traditis, nullum, praeter puſionem [n]) trimeſtrem

l) Willisius Pharmac. rat. cap. 5.

m) Quae commoda, incommoda quaeque camphorali vſus praeſtiterit ſpiritus ſub §. LIII. in notis Num. 2. prolixius a me allegata, inveniet Beneuolus Lector.

n) Quo cum conciliari axioma poterit practicum. Tusſis epidemica conuulſiua infantum, infra trimeſtre conſtitutos torquens, vt plurimum funeſta eſt. Vid. Heinr. Meibomius de abſeſſ. intern. nat. et conſt. item obſeruat. Commerc. Litter. Phyſ. Techn. Med. Nor. de anno 1731.

mestrem fato cessisse, sed cunctos Propitio Deo reconualuisse infantes, relligiose contestari possum. Neutiquam enim Numen abest °) si prudentiae practicae et pietas medicationibus consociatur, dum

G 3 Fle-

o) Nostrae sensus opinionis est sequens: Cum Deus sit substantia perfectissima independens, absolutissimam omnia secundum sapientiam suam numero, pondere, et mensura, ceu ordine certo, voluit creata. Hinc cuncta vel simplicia per se, vel constructionis ratione, composita, quae inter Pharmaca reputanda, virtute et efficacia dotauit propria, quam iuxta, vi quadam, in corpora sibi subiecta agere, et effectum viribus essentiaeque suae conformem producere in his pollerent. Haec autem non vltra, summo, terminos a Creatore ipsi iunctos, id est: non suae supra essentiae facultatem agere potest vis, impossibilia alias perficere valeret. Si itaque a maiori, cui quam resistere possit vis, opprimatur mole, robur eius hebescit, patiturque inactionem. Quibus ex sequitur: vt morbi quaelibet causa, tolli in corpore quae debeat, viribus agentis Pharmaci conformis sit et adaequata. Medicamine ergo si quodam, aliis quod instructum et praeditum est viribus, remouendae quam quae quadrant causae, depellendum ad morbum, vti velimus, immutatus morbi persistet status, et symptomata exasperabuntur; quod inter alia Empyricorum Medicastrorumque peruersa praxis saepissime comprobat. (Male quippe scientia de medicamentorum viribus hi imbuti, Sicariorum quum adminicula, quae a Gehema grausame medicinsche Mordmittel nuncupantur, relicta morbi et aegrotantis ratione in vsum trahant, euidentem aegrorum perniciem invite promouere coguntur. Et quamvis Leg. 7. de offic. praesid. tit. 18 ff. sibi eblandiantur: euentum mortalitatis Medico imputandum non esse; Lepores attamen hi sua produnt nida, cum legem iudaice hanc interpretentur, cuius minime callent vigorem, paulo quippe post clausula est annexa: Si enim quid per imperitiam commiserit Medicus, imputari ei debet.) Porro mali si causa, medicamentorum viribus erit maior, perdurabit nihilominus morbus, er pharmacorum efficacia, causae atrocitatem nisi vincere ac superare valuerit, aeger certo morietur, etiam si aurum potabile, Phalaia Chymicorum et Philosophorum Azoth, remedia tanquam electiua ac specifica administrarentur, et Apollo Aesculapius aut Hippocrates consiliis adsisterent ipsi. Quod vero secus fieret, si infinita medicamentum, morbi causae adaequatum polleret vi, et praeditum esset efficacia, quare bene cecinit Poeta:

Non est in medico semper releuetur vt aeger
interdum docta plus valet arte malum.

Ex euidentibus ergo si Medicus principiis, clara demonstrare poterit connexione, morbi causam, pharmacoque huic tollendae apta, vires

iuxta

*) Flectitur iratus voce rogante Deus.

Nec rebus in humanis, quin imo praxi in medica vtile aliquid et

iuxta et efficaciam norit subordinare praeditam, diuina non deerit benedictio, porius sed fauebit ausis, Medicusque omni procul dubio depellet morbum, Dei quoniam ex instituto, rerum creaturarum leges secundum et facultates egit, tres licet aut quatuor causam qui morbi aut pharmacorum cognouerint male indolem, Medici, arcana sua frustranea aegro propinauerint antea ope. Quod et Hippocrates de loc. in Hom. n. 57. 58. corroborare annititur, vbi pronunciat: Medicamenta recta quae cum ratione administrantur, fine fortuna sanare morbos, alias enim ea quae non remedia, per fortunam sanarent: hi ergo Medici modo sunt fortunati, qui recta ratione ad morbi indolem medicamina sua administrant, et infortunati qui secus. At ego non nisi reseruata quadam limitatione tenebris huic gentilitatis oppresso non adstipulari teneor effato, quin potius hos solummodo fortunatos dixerim Medicos, recta quibus ratione, naturae iuxta morbique indolem pharmaca administrantibus Diuinum benedixerit Numen. Haecce exemplo quodam prolata illustrabo agriculturae sacro ex codice notum erit omnibus, Deum T. O. M. diluuii peracta periodo promisisse benignissime Genes. VIII. v. 22. quamdiu mundi systema perdurat, neque seges nec messis cessabit; scilicet: omnia si his subordinata requisita probe fuere obseruata. Quod si nunc iudicio absque discretiuo huic confidere vellet veritati agricola, atque semina sua, cognita probe agri absque cuiusque bonitate, et sine necessaria huius cultura, terrae praeciperet mandare indistinctim, et triticum aruo vix secale nutriendum accommodato, hordeumque agro, auenam haud semel producendam congruo, inserere cuperet, oleum sane perdidisset et operam, die licet nocteque orasset ardenter. Etenim Deus T. O. M. huic illiue humo peculiarem fertilitatis modulum, suo cuique semini conuenientem (quod imperium nullum transgredi poterit creatum) benignissime largitus, ita: vt, posito hoc, semen ex voto Dei secundum institutum et benedictionem adpropriato fruatur nutrimento suo, extemploque crescat et augeatur, deficiente autem eo, languescat semen, intereat atque occidatur, quippe per miracula nihil hodienum quicquam agere velit Deus, quamdiu naturae leges ad finem acquirendum sufficiunt determinatum. Pari modo cum praxi clinica naturali res se habet: quod non solum medicastris, illotis qui medicinae sacraria attingunt manibus, sed et peruerso imbutis praeiudicio cunctis, inexorabili acsi ex fato praxi in Clinica, filum hominibus vitae pro arbitrio sicque inconditionate semper abrumpente tragici omnes oriantur casus, prudentissima licet perspectissimaque, aegrotantis iuxta morbique indolem, pharmacorumque efficaciam insitam, egerit Medicus methodo, in aurem dictum velim.

Mi-

et salutiferum benedictione absque diuina peragi poterit, cum q) soleant manum iniectantibus fatis hebetari sensus hominum atque obtundi, hinc ergo

Ni Deus adfuerit viresque infuderit herbis
Nil vel Dictamnus vel Panacea iuuat.

§. LIX.

Maximopere autem liberior aëris atmosphaerici tunc temporis inquinati inspiratio infantibus fuit funesta, dira licet symptomata propemodum sublata fuere. Aliqui etenim maxima ex parte in pristinum restituti, recidiuam exinde nacti peiori vt antehac conditione oppressi male se habuerunt. Enim vero aegrotantium nonnullos, suorum aut parentum ex tenacitate medicamentorum r) continuandum derelinquentes vsum aut

Minime interim inficias iri poterit: Deum omnipotentem casu quandoque in particulari, vel Vindicta ex iusta vel singulari ex gratia ad sanctissimae voluntatis suae nutum, dirigere ita et flectere, causas posse occasionales, ut contrarius votis respondeat effectus humanis, sicque aeger pedem, iam qui alterum habet in cymba Charontis, spem praeter omnem denuo restituatur perfecte, alterque nec graui pressus morbo, athleticoque dotatus habitu, ex improuiso et praeter expectationem facta sua persoluat, de quo sacris in litteris notatu digna prostant exempla. 1. Regum XIV. v. 10-13, 2. Reg. I. v. 3. 4. et 16. 2 Reg. VIII. v. 9. 10. et 15. 2 Reg. XX. v. 1. ad 11. Eodem, ne prolatum citra necessitatem derelinquamus simile, cum agricultura est comparatum modo. Licet enim semina cuique speciei congruis inserta fuere terris, optimumque ceperint augmentum, procella attamen, aut aridura nimia, vel fulguris igneus aether peruertere adeo segetes atque perurere ex Dei nutu poterit, vt parua aut nulla succedat messis: econtra fruges medio fere aestu tostas, revificare iterum per causas occasionales atque foecundare omnipotens adeo valet Numen, vt citra expectationem repleantur areae frugibus, quod et sacrae paginae pluribus testatum faciunt Deuteron. XXVIII. v. 11. 12. et vers. 23. 24. Mich. c. VI. v. 13 et 15. Hoseae c. VIII. v. 7. Hagg. c. I. v. 6. Amos c. IV. v. 7 et 9.

p) Ouid. I. de arte v. 444.

q) Amm. Marcell. lib. 14.

r) Quanquam prudentum consensu Medicorum omnium medicina sit optima, nulla vti medicina: hoc attamen axioma, mortis qui fulmina, praecoci ex imaginatione aut metu irrationali timent, delicatulis modo inculcandum, quum licet bene se habeant, summaeque sobrietati indulgeant atque temperantiae, nihilominus eapropter quotidie

aut a Medicorum castris ad medicastrorum s) casas transfugarum more t) celeri properantes pede, vel Diaeta vtentes perversa, ob Cantagii residuum imis adhuc infixum medullis valetudinarios diu post mansisse, aut capitis vel achoribus vel variolis

die vrgente nulla necessitate deuorent pharmaca, sicque continuato vltra indigentiam vsu, naturae suae indolem medicamentorum adeo pervertunt oppletione atque depravant bonam, vt salutari eorum effectu, morbo deinceps ingruente destituantur. Talem Galli peruersum hominis statum iocose la Maladie imaginair appellitare consueuerunt. Bene igitur quadrat illud Oueni:

Si tarde cupis esse senex, vtaris oportet
vel modico medice, vel Medico modice.
Sumta cibus tanquam laedit, medicina salutem,
at sumtus prodest, vt medicina cibus.

Secus de vere aegrotantibus statuendum, quibus pharmacorum scilicet iustus rationalisque vsus, salutaris est, eiusdem vero vltra indigentiam continuatus, perniciosus dicendus abusus; cum conscientioso hac in re Medico fides habenda, ac cuilibet artifici in sua arte credendum sit.

s) Medicum pallio equidem vili indutum, doctum attamen atque peritum qui elegerunt, huncque novo, fimbriatis modo is splendeat, superbiatque vestimentis, sanitas quum extemplo pharmacis respondere nolit, commutare satagunt Medico, hanc saepissime et repetunt mutationem, locoque docti prioris Medici, indoctum atque imperitum, cum huius peritiam atque experientiam non ex doctrina et sapientia sua, corporis verum et vestimentorum ex ornatu, aut vana amicorum fama, sinistre iudicant, accerseri iubent, pessima experiuntur fata, quippe vt Cicero monet sub sordido saepe palliolo sapientia occultetur. Enim vero peruersa subsequentis Medici cura mox id sanitatis destruitur punctum, prior quod omni curauit resarciri studio, ingenia quum medicorum totidem sint, quot in ore figurae: et nisi malum in peius ruat, emendatam haud videant sanitatem, quin potius depravatam, quicquid cum Poeta applaudeant sibi tales:

Sic est in medico, semper releuetur vt aegri
Bursa. licet docta creuerit arte malum.

Hi sane phryges sero nimis sapiunt, cum mala per longas inualuere moras, nec poenitendo vnquam errorem emendare valebunt commissum, aequo cum pallida mors pulset pede corporis tabernum; sed mutationem medicorum male praemeditatam, ad vitae vsque exitum deplorare adiguntur. Confer. Palingenii Zodiacus pag. 1. in notis Prooemii allegat. loc. cit.

t) Vni, qui morbo curando, duos, tresue Medicos, aut Chirurgos totidem adhibent simul, aetate, doctrina et moribus maxime dispares, incertis fere iisdem fluctuant erroribus,

lis nothis compactis vulgo Stein Pocken, correptos, aut plane morti immolatos fuisse, expertus, testari non reformido. Sic pharmacopoei cuiusdam filiolus, ferme bimulus, ex aegrotantium numero, omnium qui grauissime cruciabatur, cuique convulsiua sub tussi, sincerus e naribus exstillabat sanguis, medicamentorum cum ulteriorem fastidiret vsum, liberioremque aliquoties hausisset aërem, propemodum licet restitutus tanta tussis conuulsiuae atroci correptus fuit recidiua, vt vitae dispendium instare videretur; ast pro deperdito habitus, reiterato selectorum medicaminum vsu, atque vesicatorii in vtraque applicatione sura, completam postmodum ad Dei gloriam diuina benedictione recuperauit salutem.

§. LX.

Itaque Lect. Ben. ingenii hunc et experientiae foetum, diu equidem conceptum, ast inter bellonae aerumnas maximis enatum doloribus, benigniori accipe vultu, et si quaedam his in pagellis arriserint tibi aequi bonique, consule. Omnem etenim operam, laboremque compensatum aestimabo, quorundam modo dum sapientum merebor assensum ac Neotericorum ali-

bus, et Cyclopis instar videntur excoecati, nec Poëtae prognosticon sero nimis impletum non sentiunt,

Nunquam crede mihi a morbo curabitur aeger
Si multis Medicis creditur vna febris.

Profecto maxime hi sunt dolendi aegrotantes, Medicorum turba, suum, qua auertere conantur malum, pessime sibi consulentes. Inficias equidem iri nequit: plus videre oculos quam oculum, omnia quum non possimus omnes, modo Medicorum pluralitas eligatur prudentia; tales atque simul in consilium vocentur Medici, artis qui suae gnari, rationales, experti, nec garruli sint, Deumque timeant, vni vero horum apud aegrotum, cura in absoluenda, committatur directorium, ne multitudo Medicorum dissonantium perdat aegrotum, cum saluare velit. Vbi vero cum doctis, indocti, garruli ac imperiti Medici, simul ac inexpertes in consilium vocentur Chirurgi, pessime semper et in aegrotantis exitium, consiliorum cadet euentus, dum minime flocci pendendum dicterium: Wo viel Köche sind, da wird der Brey versalzen. Optime hi igitur peragunt, vni, qui fido, docto, expertoque aegrum commendant Medico, a caeteris vero, res nisi ex voto succedere velit, meliora expetunt consilia.

aliquem ex his collegiſſe fructum edocear, quicquid pallida etiam haec contra livoris agere velit tabes, cum iuxta Senecam: [v])

Pulchrum eminere ſit inter illuſtres viros.

aut ſicut Naſo hariolatur: [x])

- - non paruas animo dat gloria vires
et facunda facit pectora laudis amor.

quandoque non ſim gallinae filius albae, ſed vilis tantummodo pullus, infelicibus natus ouis. Non enim nuda commenta atque Chimaeras, ſed veros potius rerum natura, experientiaque ſuffultos adduxi hypotheſes. Quamuis vero aliqua ex parte a nonnullorum placitis Eclecticorum, deflecterim ſemitam; nec ſaniori attamen refractari doctrinae, nec perfrictae inhaerere fronti cupio, ſed doceri atque corrigi malo, cum inſtruente Catone lib. 4. laus ſit aliquid ſcire, pudor vero, nil diſcere velle, me quippe non pudeat velle doceri, quae neſciam, modo Theſium mearum contrariam perſpexero demonſtrationem, non dente leonino, ſed amicabili flatu prolatam, bene monente Plauto [y])

Nec quisquam eſt tam ingenio duro, nec tam firmo pectore,
Quin ubi quicquam occaſionis ſit, ſibi faciat bene.

Comico alibi indigitante: [z])

Nunquam ita quisquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit
- - - quin, quae ſe ſcire credat, neſciat,
et quae ſibi putet prima, in experiundo repudiet.

Cum nec andabatarum more, nudas opiniorum fabulas ventilare, nec ſanioribus temere repugnare argumentis, columna ſuffultis mathematica auſim, etenim vt Tomitanus docet Poeta [a])

- - omnia grandior aetas
quae fugiamus habet; ſeris venit vſus ab annis.

Sed

v) Senec. Octauia verſ. 463.
x) Ouid. lib. 5. Triſt. Eleg. 13.
y) Plaut. Aſinar. act. 5. ſc. 2.
z) Terent. Adelph. act. 5. ſc. 4.
a) Ouid. lib. 6. Metamorph.

Sed potius veritatis recto atque rationis tramite incedere maluerim. Et quanquam in nostro delicato et Aristarchis pleno seculo, Hipponactea ubique prostent iudicia, nec quicquam, decies quod non sit perpolitum, et quasi ex tripode dictum, orbi placeat praeiudicioso; spe attamen indubitata fretor, forent tenuis hicce, et vili enatus fortuna, labor, musas inter exiguum minime, roget ore tremente cibum, quum Plinii iunioris ex sententia [b]) nullum unquam scriptum adeo fuerit malum, vt non aliqua prodesset parte. Enim vero curae mihi semper cordique fuit, illorum adstipulari sententiae, qui ex mechanicis geometricisque haustas veritates fontibus, inculcare aliis, spretisque nec rationis ac experientiae fulcris, in nullius iurare magistri verba sedulo adamant.

§. LXI.

Scripto igitur huic ultra mensuram iam iam extenso, littore cum stent puppes colophonem imponam, coelesti Naturae Archiatro, Deo T. O. M. largitis hactenus pro viribus, mente quas concipere potis sum deuotissimas persoluere grates, voto hoc addito ardentissimo: velit Numen benignissimum pro clementia sua nullo aeuo exhaurienda, ausibus porro nostris gratiosissime benedicere et medicaminum vires omnipotentia sua hisce insertas suffulcire benignissime; Piorum quo non solum aegrotantium in Deum fides et fiducia magisque magis incrementa exinde capiat et stabilietur, verum et perfracta impiorum temeritas, Stoico qua cuncta fato contingere et euenire autumant, refrenetur, Deique prouidentiam atque benedictionem penitius sic omnes cognoscere discant. Quamuis autem Poetae ex vaticinio

non facile emergant [c])
quorum virtutibus obstat, res angusta domi,

nec Principum in aulis profiteri medicinam augurer, sorte attamen contentus mea viuam, adagii haud immemor: bene hunc vixisse, latuit qui bene. Etenim vitam si Deus viresque concesserit

H 2 mihi,

b) Plin. jun. lib. 3. epist. 5.

c) Iuuenal. Satyr. 3. v. 164.

mihi, Lectoribusque nauseam nec procreasse hosce sentierim labores, facessente negotiorum pro otio, publicae in utilitatis commodum proferre imposterum plura non desistam, cum [d]) Seneca interim exclamando anchoram iactitans.

Stet, quicunque volet, Potens,
Aulae culmine lubrico,
me dulcis, saturet quies;
obscuro positus loco,
leni perfruar otio.
Nullis nota Quiritibus
aetas, per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei,
nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors grauis incubat
qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

Tantum.

d) Senec. Thyest. act. 2.

B
A